

Látszólagos polaritás? - Nemi szerepek a wicca vallási mozgalomban

KJU-147

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	3
2. A WICCA TEOLÓGIA ÉS A NEMI SZEREPEK	5
2.1. A wicca története, eredete.....	5
2.2. A Wicca alapja, a polaritás.....	9
2.3. Wicca istenkép.....	12
2.1.1. Az Istennő	13
2.1.2. Az Isten	15
2.4. Nemi szerepek a szakrális évben.....	16
2.1.1. A szabbatok	17
2.1.2. Esbatok	20
3. NEMI SZEREPEK A GYAKORLÓK KÖRÉBEN	22
3.1. Motiváció a vallásválasztásban	22
3.2. Vallási szerepkörök, jogok	26
3.3. Szexualitás.....	28
4. ÖSSZEGZÉS	32
5. FELHASZNÁLT IRODALOM	35
6. BIBLIOGRÁFIA	37
7. FÜGGELÉK	39
7.1. 1. Táblázat.....	39
7.2. 1. ábra – A szakrális év köre	40
7.3. 2. ábra –kelta eredetű ünnepek I.	40
7.4. 3. ábra - kelta eredetű ünnepek II.....	40
7.5. 4. ábra- kis szabbatok	40
7.6. 5. ábra –felosztás az Istenek alapján	40
7.7. 6. melléklet: Charge of the Goddess	41
7.8. 7. sz. melléklet: Interjúalanyok listája.....	41

Bevezetés

A wicca magát egy a XX. században újjáéledő ősi hitrendszernek tekinti, mely még a kereszténység előtti termékenység kultuszokból ered. Ezen émikus kategóriák egybe esnek a vallástudomány újpogányság értelmezésével.¹ A wicca vallás világértelmezését a polaritás elve határozza meg, az a tézis miszerint a világon minden jelenség oppozíciós párokra oszlik, de a két végpont sosem nyilvánulhat meg tisztán, mindig tartalmazza valamilyen mennyiségben a másik oldalt is. A két pólus nem iktatja ki egymást, hanem egy folyamatos oszcilláció folytán egységben létezik. Ez határozza meg az univerzum működését. A polaritás alapja a wiccában az ellentétpárok férfi és női princípiumra történő felosztása, tehát a dualitás kialakítása. Ez a kettőség a vallás minden szintjén megjelenik. Kutatásom célja a polaritás és a dualitás vizsgálata a wicca vallási rendszerben az istenképen, az ünnepeken, vallási státuszokon, a vallásválasztáson és a szexualitás szerepén keresztül.

A két nem egyensúlya egy rendkívül túlkommunikált tényező a wicca témájú könyvekben és a követőknél is, azonban előzetes ismereteim alapján arra jutottam, hogy a női oldal jelenleg nagyobb hangsúlyt, szerepet és jogköröket kap, mind isteni, mind pedig a gyakorlók illetve a vallási ünnepek tükrében.

Hipotézisem szerint látszólagos ellentmondás van a vallás egalitárius elvei és az ezáltal meghatározott nemi szerepek érvényesülése között, mely a vallási rendszer elemeinek önálló értelmezése által oldódik fel. Előfeltevésem szerint a dualitás és a polaritás a vallás „első olvasata” során azért nem valósul meg a wiccában, mert az a vallás elemeiben (istenkép, ünnepek, vallási szerepkörök, stb.) gyakran rejtetten van jelen. A strukturalista megközelítés szerint tehát a kozmológia érvényesülésének elemzésében a vallási elemek és az azok közti kapcsolat vizsgálatával juthatunk eredményhez.

Jelen dolgozat a nemi szerepek az istenképben, az ünnepekben, a vallásválasztásban, a vallási szerepkörökben és jogokban valamint a szexualitás kapcsán kerülnek elemzésre. A téma kutatásának fontos része lehet a vallásgyakorlók egyházon kívüli életének vizsgálata, melynek legfőbb kérdése, hogy a nemi szerepek determináltsága milyen hatással van a wiccák mindennapjaira, hogyan érvényesítik ezeket az elveket a hétköznapiak során. valamint hogy mennyiben jelent ez közösségformáló erőt. Ezen kérdések megválaszolásához azonban első lépésként a vallásban megjelenő és abban érvényesülő gender kategóriákat kell meghatározni.

¹ Kis-Halas Judit meghatározása szerint neopogány vallás a következő kultuszok tudatos és sajátos értelmezése: „1. a kereszténység előtti európai hitrendszerek, 2. a kereszténység előtti nem európai eredetű kultuszok, 3. az Európán kívüli népek, törzsi társadalmak vallásai, hiedelemrendszerei.” Fontos jellemző még a szerzők szerint a természetközpontúság, a környezettudatosság és, hogy a természetet megtestesítő Istennő vallásos tiszteletében ölt kultikus formát (Kis-Halas 2005:56; Szilágyi; Szilárdi 2010)

A kutatáshoz a vallástudomány, a gender studies, women studies irodalma került feldolgozásra, valamint különböző wicca témájú könyvek. Kutatásom során kvalitatív adatelemzési módszerrel dolgoztam. Ehhez mélyinterjúkat és fókuszcsoportos interjúkat készítettem a vallásgyakorlókcal, valamint megfigyeléseket végeztem különböző rendezvényeiken és szertatásaikon. Igyekeztem minél több irányzatot és elképzelést meghallgatni, az interjúalanyok egy része önként vállalkozott, a minta egy része pedig hólabdamódszerrel alakult ki. Előfeltevésem az volt, hogy a kutatásomat jelentősen megnehezíti majd a csoportok titkos társaság jellege, a vallási tikok megőrzése, ennek ellenére nagyon nyíltan és őszintén válaszoltak a kérdéseimre. Miután ismertettem a kutatásom célját, jelenlétemet nagyban segítette legalizálni, hogy vallásantropológiai érdeklődéssel fordulok feléjük, nem pedig a csoport szubkulturális jellege miatt.

A textualizáció során bemutatom a wicca vallás struktúráját, ezt követően két elemző fejezetben összegzem a kutatás eredményeit. Az első a teológiai, elméleti alapú témákat, a második a vallásgyakorlatot mutatja be a nemi szerepek tükrében.

A nemi hovatartozás vizsgálata reflektált tapasztalat a különböző vallástudományi írásokban.³ Ezen kutatások általános eredménye szerint a nők vallásosabbak a férfiaknál, okainak vizsgálatánál pedig egy nature-nurture vita alakult ki, így ezek a legtöbbször a vallásgyakorlás szempontjait helyezik előtérbe, gyakran kapcsolják össze pszichológiai elemzésekkel illetve a két nem életpálya modelljében felfedezhető különbségekkel. (Davie 2010:318) Magyarországon az általam ismert tudományos igényű vizsgálatok nem elemzik az adott vallás elméleti háttérében meghatározott női illetve férfi kép és a vallás teológiai és/vagy a vallás gyakorlás elemei között lévő kapcsolatot. Véleményem szerint a kutatás társadalmi használhatósága a neopogány mozgalom új perspektívából történő megközelítése, valamint a nemek közti egyenjogúság vizsgálata egy spirituális alapú modellen keresztül, melyben egy meghatározott ideológia, a dualitás alapozza meg a két nem viszonyát egymáshoz.

³ Francis L. : *Public Faith: the Statue of Religious Belief and Practice in Britain*. London, 2003.; Walter-Davie: *The religiosity of women int he moder West*. *British Journal of Sociology*. 1998; Woolever és mások : *The gender ratio int he pews: consewueneces for religious vitality*. *Journal of Beliefs and Values*. 2006

A wicca teológia és a nemi szerepek

A wicca története, eredete

„A vallás szent, vagyis elkülönített és tiltott dolgokra vonatkozó hiedelmek és gyakorlatok összefüggő rendszere, amely a híveket az egyháznak nevezett morális közösségbe egyesíti.” (Durkheim 2002:53) A vallás tehát egy olyan összetett rendszer melynek legfőbb elemei a szentségek, a tabuk és szertartások, amely a gyakorlókat a vallás intézményesített formájában fogja össze. A wicca vallás is hasonló rendszerre épül fel, melynek megértéséhez fontos megismerni a vallás történetét.

A wiccát Gerald B. Gardner *A Boszorkányság eredete (Witchcraft today)* című 1954-ben megjelent munkájából ismerhették meg először az érdeklődők. Gardner létrehozott egy vallást, amely természetközpontú termékenységi és misztériumvallás, a vallásgyakorlás középpontjában pedig a mágia áll. A wiccát az ősi vallásból eredeztetik, mely az archaikus korban létezett és amely *witchcraft (Boszorkányság)* néven maradt fenn. Ennek lett a legújabb megreformálója Gardner, aki számos irodalmi forrás mellett személyes tapasztalatait használta fel a vallás létrehozásához. A wiccát szinkretikus vallásnak tekinthetjük, a fogalom kétféle definiálása alapján is. Az első esetében a vallási szinkretizmus a „hasonló vallási rendszerek kapcsolatára vonatkozik, amelynek során a befogadó kultúra behelyettesíti vallásába a másik kultúra vallásának differenciáltabb vagy hatékonyabbnak vélt elemeit⁵” Ebben az értelemben Gardner úgy építette egymásra a különböző mitológiákat és spirituális rendszereket, hogy azok egy minél tökéletesebben és jobban működő rendszert, sőt vallást formáljanak. A fogalom második definíciója alapján a „a sok vallás lényegében mind ugyanabban az istenben hisz, és bár eltérő utakon, de minden vallás ugyanahhoz az istenhez vezet, a különbségek csak formaiak, kialakulásuk oka csak az eltérő kulturális háttér, de ma már sem a háttérnek, sem a különbségeknek nem lehet jelentősége.” (Szalai n.a.) Ez is valós megállapítás lehet a vizsgált vallásról, ugyanis *Old Religion-nek* (Sythove 2008:13), ősi vallásnak nevezi számos gyakorló és szerző is, vagyis egy olyan archaikus vallásra épül, mely az elődje számos más vallási nézetnek, a wiccában meglévő istenpárra pedig sokan úgy tekintenek, mint a férfi istenek, és a női istenek egységére, melyek a különböző mitológiákban más-más alakban jelennek meg. Gardner különböző spiritualista és mágikus szervezetnek volt a tagja, melyekből számos elemet átemelt vallásába némi módosítással. (Kássa 2005, 21) Ezenkívül a különböző kultúrák mitológiáját, hitrendszerét és tanításait is ötvözte.

Gardner életműve megalapozta a wiccát, a különböző irányzatok legmegbecsültebbje maga a gardnerianizmus, mely a gardneri elveket, elképzeléseket követi. Ehhez közel áll az alexandrianus

⁵ Magyar Néprajzi Lexikon; <http://vmek.oszk.hu/02100/02115/html/1-39.html>

wicca, melyet Alex Sanders, Gardner egyik tanítványa alapított. Ezeket tradicionális irányzatoknak is nevezik.

Gardner munkásságát kritikával kell kezelni, tény hogy számos elemet átemelt a wicca létrehozásához, az azonban bizonyosnak látszik a szövegek és a rendszer koherenciájából, hogy egy vagy több valóban létező boszorkány hagyományra építkezett. A gardneri terminológiában három szó kiemelt jelentőségű. *Witchcraftnak* (boszorkánymesterségnek) nevezi magát a vallást, *witchnek* (boszorkánynak) a követőket, és *wiccának* a követők összességét.⁶ Magát a mesterséget, tehát a Witchcraft-ot egyszerre tartja ősi eredetűnek és globális jelenségnek, azt állítja, hogy a világon mindig és mindenhol léteztek boszorkányok, és mesterségük a boszorkányság, mely a zsidó-keresztény kultúrkörben a pogányság⁷ maradványaként azonosítható.⁸ Hazánkban nincs megegyezés arról, hogy a boszorkányság megegyezik-e a wiccával, általában tradícióként változik ennek a kérdésnek a megítélése.

Magyarországon a wicca kifejezést a gyakorlók és a vallás megnevezésére is használják. Dolgozatomban a pogányság szót nem alkalmazom, mivel az egy jóval szélesebb csoportot fed le, abban az értelemben pedig, hogy a különböző természetközpontú vallási irányzatok aktuális követőit jelöljük vele, ma már nem releváns, hiszen őket a neopogányság fogalmával definiáljuk.⁹ A boszorkányság fogalmát etimológiai problémák miatt nem alkalmazom, mivel jelentésében nem feleltethető meg az angol witchcraftnak, a boszorkány¹⁰ pedig a witchnek, mivel a magyar kifejezés, egy specifikusan magyar hiedelemrendszert és annak gyakorlóját jelöli, a witchcraft és a witch azonban az angol hagyományokat követi. Dolgozatomban a Boszorkány és a Boszorkányság kifejezéseket nagy kezdőbetűvel használom, jelezve, hogy az angol kifejezéseket helyettesítem velük.

⁶ Információ S.-től, a magyar Kelta-Wicca Hagymányörző Egyesület alapító tagja, wicca főpap

⁷ „a békés falusi földmives ember, aki fegyvert nem visel; később, midőn a római és görög nemzeti vallás az egyre jobban terjedő kereszténység előtt a városokból a falvakba szorult, ennek a népvallásnak a követőit hívták P.-oknak.” Pallas Nagy Lexikon (<http://mek.niif.hu/00000/00060/html/082/pc008296.html#7>) illetve „A pogányság a föld mint a valóság ôseredeti helyének ontológiai igénye, és azoké az életerôké, amelyeket kultiválni kell, gyarapítani és kiengesztelni, a túléléshez szükséges reprodukív folyamatok biztosítása érdekében”Tirykian 1996

⁸ Gardner a boszorkányság kontinuitását történelmi magyarázatokkal támasztja alá. A kôkorszakban meghatároz egy matriarchális periódust, melyet i. e. IX. évezred közepétôl a VII. évezredre teszi. Ekkor a nôk privilégiuma volt a varázslás. A kultusz folyamatosan átalakult szerkezetében, megjelent a vadászat istene, majd a halál és újjászületés isteneként tisztelt férfi isten. Ezzel együtt folyamatosan nôtt a férfiak joga is, papi pozíciót tölthettek be, a főpap magát az adott férfi istenséget jelenítette meg. A kereszténység megerôsödése során a boszorkányüldözések miatt csak rejtôzködve, titokban és folyamatosan átalakulva volt képes fent maradni a mesterség Európában, de a természeti népeknél még eredeti formájában található meg. (Gardner 2005: 49-50)

⁹ Ami alatt „azokat a szinkretikus hiedelemrendszereket és kultuszokat jelölik a mai valláskutatók, amelyek: a kereszténység elôtti európai hitrendszerek (pl. druida vallás, germán népek kultuszai); a kereszténység elôtti nem európai eredetű kultuszok (pl. Mithrasz vagy Ízisz kultusza); az Európán kívüli népek, törzsi társadalmak (pl. szibériai sámánhitű népek, afrikai és latin-amerikai népek) vallásainak, hiedelemrendszereinek tudatos és sajátosan értelmezett újraélesztését kísérlik meg.”(Kis-Halas 2005).

¹⁰ „A magyar boszorkányhit több rétegbôl tevôdik össze: a boszorkány élô személy, akinek részint a paraszti gyakorlatban elôforduló gyógyító és rontó tevékenység bizonyos vonásait, részint bizonyos természetfeletti képességeket tulajdonítanak Másrészt ismeretes lehetett a múltban egy (vagy több) természetfeletti lény, amelynek fő ténykedése az éjszakai rontás (elsôsorban *nyomás*) volt.” Magyar Néprajzi Lexikon (<http://mek.niif.hu/02100/02115/html/1-925.html>)

A wicca egy individualisztikus vallás, vagyis a hívő nem tűnik el a szent árnyékában, hanem maga is aktív alakítója a hitének. (Bernát 1917) A gyakorló dönti el, hogy milyen isteneket választ, meghatározhatja, hogy mire használja a mágiát, tehát mi a célja a vallásgyakorlásának, milyen ünnepeket ül meg, minek hívja magát, a vallás melyik jellemző oldalát helyezi előtérbe. Az individualisztikus vallásfelfogás a gyakorló szabadsága mellett, egy közvetlen és személyes kapcsolatot is jelent az istenekkel, akinek a helyére azonban nem lép be maga a gyakorló. Itt tehát nem arról a durkheimi felfogásról van szó, ahol az individuum maga kerül a vallás követőjének és Istenének szerepébe egyszerre. (Némedi 1996) A rendkívüli nyitottság ellenére azonban vannak olyan szabályok, tanácsok és alapelvek, amelyek jellemzik a wiccát és olyan elemek a hiedelemrendszerükbe melyek között összhangot fedezhetünk fel. (Gardner 2005: 27) Ilyenek az istenkép, a mágia és annak használatára vonatkozó szabályok, valamint a vallásgyakorlás formái, jellemzői.

A wicca vallásgyakorlást meghatározza, hogy csoportosan vagy egyénileg hajtják azt végre.¹¹ A vallásgyakorlatot Gardner idejében még csak és kizárólag csoportosan végezheték, ezt a csoportot nevezik covennek „tagjainak száma általában 3-13 fő lehet”.¹³ A covenbe kerülés feltétele egy évnyi és egy napnyi tanuló idő, mely során az adott coven főpapja vagy főpapnője felkészíti a jelentkezőt a megfelelő tudásszint elérésére és a beavatásra.

A beavatás értelmezésében Mircea Eliadet követem, aki szerint maga a beavatás a rítusok és szóbeli tanítások olyan együttese, melynek célja, hogy a beavatandó vallási és társadalmi státusza gyökeresen megváltozzon. (2002a: 185) Eliade kategóriái alapján a wicca beavatási rendszerét nehéz besorolni, mert mindhárom kategóriából őriz valamit. Az ifjúavatási rítusokból a misztériumok megőrzése, az új név felvétele valamint halál és újjászületés motívumai figyelhetők meg a wiccában. A titkos társaságoknál központi szerepbe kerülő titok, valamint sámánok és orvosságos-emberek beavatásakor jelenlévő mester-tanítvány jelenség mind megfigyelhető a covenbe történő beavatás során. (2002a: 189-191) A covenbe kerülés után további beavatások várnak a beavatottra, mivel a társaság szerkezetileg hierarchizált. A beavatás általában háromfokozatú, így a legelső szint a beavatott, a második állomás pap/papnő és a legmagasabb státusz főpap/főpapnő. Ez azonban covenenként és tradíciónként változik, ez azért fontos, mert a kutatás során kiderült, hogy a gyakorlók, érdeklődők, tanulni vágyók különböző szempontok alapján választják ki, hogy melyik covenhez kívánnak csatlakozni, és a beavatási fokozatok száma, jellege, a tanítás módja fontos tényező a döntéshozatal során. A covenekben különböző beavatási fokozatban lévő emberek dolgoznak együtt. A különböző szinten lévők más-más feladatokat láthatnak el.

¹¹ Vallásgyakorlás alatt azt értem, amikor az adott vallás követői kinyilvánítják a vallási hiedelmekben való hitüket rítusok megtartásával. A vallásgyakorlás végezhető csoportosan illetve egyénileg.

¹³ Részlet C.-vel készített interjúból; C. wicca főpap, jelenleg főpapi feladatokat lát el egy covenben

A vallásgyakorlás másik formája, az egyéni is ismert a Boszorkányságban, azokat a wiccákat, akik nem kapcsolódnak covenhez *magányosoknak* nevezzük.¹⁵

Neowicca mindaz, ami a modern könyvekben le van írva, Buckland, Silver Ravenwolf, Scott Cunningham. Ezek mind neowicca. Önavatás, az Árnyak könyve¹⁶, az igazából csak a saját mágikus naplód, és hasonló gondolatok, nincs ezzel semmi baj, csak ne gondoljuk azt, hogy ez a wicca. A wicca az pedig a tradicionális és a tradicionalista wicca irányzatok, akik szeretnének, tehát akik valóban visszamennek, vagy szeretnének visszamenni ahhoz, amit Gardnertől kaptunk¹⁷

Tulajdonképpen a wiccának az egyik legnagyobb előnye, hogy mindenki lehet a saját papja, meg papnője, tehát nem muszáj, hogy mindenki olyan avatáson essen át, mint más vallásokban. ... Kicsit sajnálom azt, akinek nincsen közössége, végül is egy szép élménytől fosztja meg magát, de nem mindenkinek van lehetősége. Azt is el tudom képzelni, hogy nem mindenki talál olyan közösséget, amihez szívesen tartozna.¹⁸

A magányos gyakorlás megítélésének első szempontja az, hogy a wicca misztériumvallás jellege nem valósulhat meg a magányos gyakorlás során, holott ez a legfontosabb jellemzője. Vannak, akik azonban a coven megszervezésének nehézségeire hivatkozva elfogadják az egyéni gyakorlást és úgy gondolják, hogy a misztériumok így is elsajátíthatóak.

A vallásgyakorlás tehát lehet coven alapú, melyből következtethetünk arra, hogy az adott wicca inkább kötődik a tradicionálisabb formájához a wiccának, de lehet magányos ilyenkor nagy valószínűséggel a neowicca egy képviselőjével találkozunk. Kutatásom során mind a két csoportból válogattam az adatközlőimet.

A wicca vallásgyakorlást mágia használat jellemzi, mely az akarat szertartásos szabályozását jelenti (Gardner 2005: 26), vagyis az a cselekedet, amikor a használó a gondolat segítségével hatást vált ki a környezetéből, és mindezt meghatározott rituális körülmények között teszi. A wiccák mágára vonatkozó elmélete alapján minden cselekvés mágia, úgy tartják, hogy *minden, ami a természethez kapcsolódik az mágikus és kapcsolódik a mágia ceremoniális része a mágikus vallási részéhez, ami az istenek segítségének kérése bizonyos cél érdekében.*¹⁹ A wicca természetközpontú vallás, ezért a természet illetve elemei szakralizálódnak. S. ebből a szentségből eredezteti a mágia erejét és a wiccák ezt használják fel a vallásgyakorlás során. Gardner így ír a mágiáról: „három nagy esemény van egy ember életében: a szerelem, a halál és a feltámadás; mindhármát mágia uralja.”(2005: 56)

¹⁵ Amerikában Raymond Buckland terjesztette el, őt Gardner egyik főpapnője avatta be Skóciában. (Buckland 2004: 33) Egyik legismertebb művében így ír a kérdésről: *Mit szólunk az egyedül ténykedő boszorkányokhoz? Kötelező kovenben dolgozni? Természetesen nem. Sok magányos boszorkányt ismerek, aki a Céh isteneit imádja, aki a gyógyfűvek ismerője, remek gyógyító és minden ízében, porcikájában – boszorkány.* (Buckland 2004: 401)

¹⁶ Más néven varázskönyv, a tradicionális irányzatok kizárólag a Gardner által megírt formáját használják, más irányzatok a coven saját tulajdonában álló, saját szertartásrendeket tartalmazó könyvre alkalmazzák a kifejezést, de a magányos gyakorlók is így nevezik a varázskönyvüket.

¹⁷ Részlet S. interjújából

¹⁸ Részlet P. interjújából, P. wicca papnő, főpapnő hiánya miatt ő látja el a főpapnői feladatokat a Borostyánvár Covenben

¹⁹ Részlet S. interjújából.

A wiccák életelve ciklikusságot mutat, és ezt átjárja, sőt működteti a mágia, mely így állandóan jelen van, és melyet mindenki használ. Aki viszont ezt tudatosan végzi, mint a wiccák, az jóval többet tud általa elérni. A mágiában való hit ugyanis nem csak a primitív ember sajátja, a különböző vallások követői között egyébként teljesen racionális gondolkodású emberek is elfogadják a mágia valóságát a rituálék alkalmával. (Luhrmann 1989 idézi Sloan 2008: 23) A különböző szertartások során használják a mágiát, mely azon a feltételezésen alapszik, hogy az univerzum egy egész, melynek minden egysége között rejtett kapcsolatok állnak fenn. A mágiát befolyásolják a kozmikus események, mint az asztrológia valamint a használók szándéka. (Crowley 1996: 69) A wiccát sok követő egy személyes fejlődési útnak tekinti, mely során mágikus képességeiket is igyekeznek fejleszteni.

A Wicca alapja, a polaritás

„két olyan alap ős, ami a világban folyamatos kölcsönhatásban áll”²⁰

A világot több filozófia illetve teológiai rendszer is oppozíciós párokra osztja. Ezen duális rendszerek egyik fontos meghatározója a férfi-női ellentétpár, mely a két oldal felosztásának alapja is gyakran. Amikor ezeket a tulajdonságokat összegyűjtik, létrejönnek a férfi és női princípiumok, ez által pedig az *archetipikus femina* és *maszkulin*. (Antalfai 2006:34) Számos felosztása létezik a férfi és női princípiumoknak, amelyek könnyen megfeleltethetők egymásnak. A wiccában *női oldal/férfi oldal, női erők/férfi erők, pozitív/negatív* megnevezéssel illetik őket.

A különböző struktúrák közül nagy hasonlóságot mutat a wicca rendszere a kínai taoizmusban megjelenő Jin-jang oppozíciós párral. A jin-jang-ot úgy definiálják, mint „az egész világmindenséget átfogó kétfajta erőt” (Antalfai 2006: 39) Mind a két oldalnak megvannak a maga jellegzetességei, azonban egyik oldal egyik eleme sem értelmezhető az ellentétes párja nélkül. Ezek a párok nem kioltják egymás erejét, hanem kiegészítik azt. Ezen az elven értelmezhetjük a jungi analógia animus-anima elméletét, mely szerint „mindenki hordoz magában kvalításokat az ellenkező nemből, nemcsak géneket, hormonokat, hanem velük logikusan analóg pszichés attitűdöket, érzelmeket és elképzeléseket, ideákat is.” (Antalfai 2006: 23) Ezek a kollektív tudattalanban jelennek meg, Jung animának nevezi a férfiban a női, animusnak pedig a nőben a férfi lélekképet, tehát egy ideát. (Jung 1993 idézi Antalfai 2006: 21) A janghoz kapcsolják a férfit, így az animust is, ez egy centrifugális erő, még a jin, melyhez a nő tartozik, és vele az anima, egy centripetális erő. Ennek a két erőnek az egyensúlya a világ létezésének az alapja. (Antalfai 2006: 39) Láthatjuk, hogy ezek az elméletek bár a világ kettőségére, a dualitásra alapoznak, de túl is lépik azt, mivel a két pólus közötti erőről és ellentétről értekeznek. Az elv tehát az, hogy a világ

²⁰ Részlet O. interjújából, O. 24 éves wicca főpap

oppozíciós párokra osztható fel, ezek a szélsőségek levezethetőek egy elemi erőre melyek egy egységet alkotnak és éppen attól lesz dinamikus ez az unió, hogy a két erő bár ellentétes, mégis kiegészítik egymást. Ezt a rendszert polaritásnak nevezzük, melynek két végpontjára a tulajdonságok felosztása egyetemes, azonban eredete ismeretlen. (Stevens 1982 idézi Antalfai 2006: 42) Morgana Sythove a létezés alapjának tartja, mely az élet minden szintjén jelen van, és arra törekszik a wiccák, hogy megtalálják az egyensúlyt a szélsőségek között. „*Between stillness and movement, we find rhythm.*”²¹ [A nyugalom és a mozgás között, megtaláljuk a ritmust.] A Kettősség az Egységben elv²² az istenképben manifesztálódik, és innen tér vissza a misztériumokba, az ünnepekre és a szertartásokra. A duális unió alapuló istenkép megértéséhez azonban fontosnak tartom bemutatni, hogy miként vált a teremtő lény specifikus istenekké.

Az elemzés során a primitív vallások párhuzamaival kezdem, hiszen magát a wicca vallást ősi gyökerűnek tartják, melyet folyamatosan modernizáltak és átalakítottak a keresztény Európában, hogy képes legyen transzformációk árán fennmaradni. Azonban a természeti népeknél ez az eredeti istenkép survivalként van/volt jelen.

Az ilyen jellegű vallásoknál megjelenik egy olyan isten, aki csak a teremtést hajtotta végre, majd inaktuálissá vált, és eltávolodott az emberektől, őt nevezik a Legfőbb Lénynek. Az ő helyére olyan istenalakok érkeznek, akik már sokkal kézzel foghatóbbak voltak, erejük, hatalmuk már emberi jellegű. A Legfőbb Lény teremtő szerepét csupán újrateemtő képességként örökölték meg. Az „új” istenek akkor jelentek meg amikor az emberek felfedezték az élet szentségét, és eltávolodtak attól a fajta szakralitástól, mely meghaladta a napi szükségleteket. (Eliade 2006: 200-205)

Az élet szentsége nem volt más, mint a termékenység vallási-mágikus hatalma. Általánosságban elmondható, hogy a Legfőbb Lény helyére kerülő égisteneket leváltják a napistenek, a vihar és termékenység istenei. Ezzel együtt a kozmogónia hierogámiára cserélődik, vagyis a világot már nem teremtik, hanem megtermékenyítik. A Nagy Istennő egyre inkább átveszi a termékenység attribútumát, párja a Nagy Isten pedig folyamatos ciklikusságban él mellette, és így meghalnak és újjászületnek, anyjuk mellett, aki a szeretőjük, és feleségük is. A férfi istenalak legfontosabb attribútuma az uralkodás lesz. (Eliade 2006:205-213)

Az tehát, hogy a wiccák istenpárban gondolkoznak nem csak a szerepek felosztását, a kettősséget és az egyensúlyra való törekvést tartalmazza. Vallási-mágikus jelentésében elsődleges hozadéka a hierogámia, mely által a szexualitás és a szerelem a legfelső misztériummá emelkedik. A Szent Nász típusa itt is a kozmikus hierogámia, vagyis az Ég és a Föld házassága. A Földanya misztériumai úgy gondolom, hogy Terra Genetrix jellegéből fakadnak, vagyis abból a párhuzamból,

²¹ Sythove 2006:15

²² „two-of-one concept” (Sythove 2006:18)

melyet a Föld és az anyák között vonnak. A Föld így válik az egész emberiség, és gyakran a természet minden elemének szülőanyjává.²³

Az archaikus Nagy Istenanya kultusza maradványként hagyományozódott tovább Keletről, Kis-Ázsiából az Olümposziaknak, s bár ott meglehetősen patriarchális jellegű viszonyok uralkodtak (Hell 2006) „az Éjistennő még Zeust is félelemmel töltötte el” (Kerényi 1951:29). A Nagy Istennő tradicionálisan, több kultuszban is a Hold Istennőjeként szerepel, mely párhuzamban állhat a Hold és a női szervezet ciklusainak összefüggésében.(Hell 2006) Ez az Istennő tehát a patriarchális vallások előtti Nagy Istennő, akit számos néven ismerünk (Aszarté, Istár Innana, Izisz, Asztarót, Auxészia, Háthor, Nina, Nummu, Nigal). (Bolen 1996: 19) A Nagy Istennőnek „volt ugyan szeretője, de csak a maga kedvtelésére, nem azért, hogy gyermekeinek apát adjon. Az apaság fogalmát még nem vezették be a vallásos gondolkodásba, és nem voltak férfiistenek”.²⁴

Az istennők ősisége mellett Eliade a földművelés jelentőségével érvel, mivel a földet az azt művelő nő birtokolta, ezáltal létrejöttek azok az intézmények, melyek megalapozhatták a matriarchátus létét, mint például a matrilocális település. A földdel a nők kapcsolata kettős lesz, egyrészt a művelés kapcsán másrészt a termékenység végett, hiszen a nők azok akik ismerik a teremtés titkát. Vallási misztériummá alakul, mivel ez jelenti az életet, a táplálékot és a halált. A nők társadalmi helyzetével az ő tudásukat szimbolizáló Istennő is felemelkedik, és központi szereplővé válik. (Eliade 1976)

A Nagy Istennőt azonban, a mediterráneumban élő népével együtt igázzák le az északról és vagy távol keletről érkező indoeurópai hódítók.(Bolen 1996: 14) Ekkor maga az istennő egykori jelképeit és szimbólumait kisebb szerepkörű istennők között osztják szét. A helyére a férfi Isten lép és a női istenségek fokozatosan háttérbe szorulnak.

Az istenpárokról Heide Göttner-Abendroth úgy értekezik, hogy abban mindig az istennőé a vezető szerep, bármely alapprincípiumáról is legyen szó, melyek a szűz, az asszony és a matróna. Voltak természetesen olyan istennők, akik politikai-katonai attribútumokkal jelentek meg, ők azonban nem maguk váltak a harc képviselőjévé, csupán a háborút vezető férfit védelmezték.(Hell 2006: 30) Ezek továbbra is az istenek territóriumai maradtak, az erőszak nem vált női attribútummá.

A patriarchalizmus megjelenésével a női termékenység és szülőképeség elé lép a nemzőképeség. Az eddig másodlagos férfi szerep válik jelentőssé, aktívvá, és a nő passzív, befogadó fél lesz.

Az általam kutatott wiccák azonban sem a nőközpontú, sem pedig a férfi központú világképet nem szeretnék visszaállítani, illetve követni.

²³ A Föld, mint anya koncepciót támasztja az is alá, hogy a tradicionális földműves vallásokban a nők kiemelten fontos földművelő szerepe általában a Nagy Anya kultuszban szakralizálódott. (Birket-Smith 1941/42 id. Hell 2006)

²⁴ Jane Ellen Harrison: Mythology, 1963:49 id. Bolen 1996

„Mi hiszünk abban, hogy a matriarchális társadalom ugyanolyan agyérém, mint a patriarchális társadalom. A gender téma a wiccában, az a harmóniáról kéne, hogy szóljon.”²⁵

Az istenképben S. szerint azért kell megteremteni a dualitást, hogy működő egésszé váljon, ha az egyik felet előtérbe helyezik, akkor diszharmónia jön létre és ezáltal az egész rendszer, adott esetben maga a vallás működésképtelenné válik.

A polaritás tehát olyan filozófiai fogalom, melyben a világot két részre osztó oppozíciós párok egymást kiegészítve, állandó kontaktusban vannak, az ebből adódó energia a létezés alapja. A polaritás elméletének esszenciális eleme a dualitás, mely folyamatosan alakult ki a vallásokban. Kezdetben a *Legfőbb Lény*, olyan androgün jelenség volt, melynek a legfőbb attribútuma a teremtés, létrehozás volt, ezt követően megjelent a két ellentétes nemű istenpár. Közülük elsőként a nő uralkodott leginkább Földanyaként, majd a férfi Isten került a trónra. A wicca azt az állapotot próbálja visszaállítani, amikor a dualitás egyensúlyt jelentett, mégpedig úgy, hogy a polaritást beépíti a teológiájába. A wiccában tehát az archetípusok kevertek, ezáltal egyik sem válik elhagyhatóvá, hiszen akkor az oppozíciós párja értelmezhetetlenné válik, mivel minden attribútuma megcsorbul.

Wicca istenkép

„van egy Isten meg egy Istennő, a polaritás két vége”²⁶

A wiccák istenei eredetileg nem feleltethetőek meg egyik istennek sem más kultúrákból, mivel úgy tekintenek rájuk, mint arra az őserőre, melyből az összes többi isten is eredeteztethető. Az isteneik megnevezésében a gyakorlókat két csoportra oszthatjuk, az elsőbe tartoznak azok, akik az Isten és az Istennő, illetve az Úr és Úrnő megszólítást használják, tehát nem vonnak be más mitológiai isten alakokat. A másik csoportba azok tartoznak, akik speciális megnevezéssel illetik az isteni párt, valamelyik másik kultúrából átvéve azt. A megnevezés lehet állandó, tehát minden egyes megszólítás alkalmával ezen a néven szólítja az adott gyakorló az isteneket, vagy lehet alkalmoszerű, amikor az ünnep jellegéhez választ magának vagy választ a csoport egy adott istenpárt. A megnevezéssel, az adott isten vagy istennő attribútum készletét is invokálják, az Istenpár tulajdonságai közül ezekre az elemekre fókuszálnak.

Hisznek abban, hogy az Isteneikkel személyes kapcsolatot képesek fenntartani. Általánosságban elmondható, hogy azok, akik maguknak egy már meglévő istenpárt választanak és azok, akik maguknak konstruálják meg az isteni párt mindenesetben úgy teszik ezt, hogy maximálisan

²⁵ Részlet S. interjújából

²⁶ Részlet C. interjújából

törekcszenek az egyensúly megtartására, többek között abból a célból, hogy az egység fenntartható maradjon.

Bár igen nagy szabadságot kapnak a gyakorlók az istenkép kialakításában, állandó attribútumokkal mégis rendelkezik az isteni pár, melyek még azok esetében is beépülnek, akik egy másik mitológiából építkeznek.

Gardner istenképére erősen hatott Margaret Murray munkássága, aki az európai boszorkányságot egy olyan termékenységi vallásként kezelte, mely Dianus, egy szarvakat viselő isten imádatán alapul. Gardner istennő koncepciójára pedig az 1948-ban megjelent *The White Goddess* című könyv volt jelentős hatással, melyben a szerző, Robert Graves egy föld és hold istennő kultuszról számol be, melynek gyökereit az ókori Európából eredeztette, leginkább kelta kultúrából. A wicca szerzők gyakran emlegetik úgy vallásukat, mint ősi tradíciót, ennek az ősiségnek az egyik bizonyítéka pedig maga az istenkép. A wicca istenpárral valóban egyszerű párhuzamot vonni a fent elsoroltak alapján létrejött első istenpárokkal.

Az Istennő

Az Istennő jelképezi a női princípiumot, három aspektussal rendelkezik: a Szűz, az Anya, és a Banya, ezért a változékonysága miatt is találó, hogy az ő legáltalánosabb attribútuma a Hold, Holdistennőként is tisztelik. A wicca természetközpontúsága és termékenységi vallás mivolta miatt gyakran Földanyaként gondolnak rá.

Holdistennő. Ez az egyik legismertebb megnevezése a wiccák Istennőjének

„Általában azt szokták tartani, hogy az Istennő az egy állandó létező, aki folyton változik, ugye ő a Hold Istennő, és a legfontosabb szimbóluma a Hold, ami állandóan változik, a fény viszonyok miatt, mindig másmilyennek látjuk, de mindig ugyanaz.”²⁷

Az Istennőt állandó erőként tisztelik, mely csak más-más arcát mutatja meg, de valójában mindig ugyanaz marad, akár csak a Hold. Az Úrnőnek három aspektusa van, melyek egymást váltják, ezek a Szűz, az Anya és a Banya. (Ochshorn – Cole 2005) Az újhold vagy a növő hold időszakban Szűzként jelenik meg, teliholdkor Anyaként, a fogyó hold időszakában pedig Banyaként. (Davy 2007) A Holdistennő tehát sosem hal meg, ciklikussága ebben a triászban teljesedik ki, melyet körülbelül 28,5 naponta, egy holdciklus alatt jár végig. Az időszak hossza és hullámzó jellege miatt gyakran állítják párhuzamba a menstruációs ciklussal, vannak akik ezzel indokolják a Hold nőiességét. (Ochshorn – Cole 2005) A primitív társadalmakban a nők birtokolták a gyermek születésének titkát, a termékenység erejét pedig a holddal azonosították a két ciklus hasonlósága miatt. A hold ereje volt az, amit a nők képesek voltak magukba fogadni. (Sytowe 2006: 24)

²⁷ Részlet C. interjújából.

Szűz. Ez a fogalom csak bizonyos értelemben azonos azokkal a jelentésekkel, mint az érintetlen, a tiszta vagy a terméketlen. (Sythowe 2006: 20) Közel áll a wicca megfeleltetéshez Jean Shinoda Bolen *A bennünk élő istennők* című könyvében leírt *szűz istennő*. Bolen a női archetípusokat az ókori mitológiából kiemelt hét istennővel felelteti meg (Héra, Hesztia, Déméter, Artemisz, Athéné, Aphrodité, Perszephoné), és alakít ki belőlük három kategóriát, melyek a *szűzek, sebezhető és az alkimisták*. A *Szűz* az aki a függetlenséget, az aktivitást jeleníti meg, teljesítményorientált, céltudatos, intellektuálisan is erős. Ő jelképezi azt a típust, akinek nincs szüksége férfira, mindent a saját erejéből próbál elérni. Bolen azért használja a *szűz* kifejezést, mert ezek az istennők érintetlenek maradtak, férfi sosem győzte le őket, nem estek szerelembe. (Bolen 1997: 42-42) Ilyen istennő Artemisz, akit a rómaiak Dianaként tiszteltek, és akit jelenleg a dianikus wiccák helyeznek a vallásuk középpontjába.²⁸

Anya. Ez a szerepkör a nőknél a matriarchális és a patriarchális társadalomban más jellegű, azonban mégis mind a kettőben jelenlévő. A különbség alapja az, hogy az előbbiben egy önként vállalt gondoskodás, addig az utóbbiban hivatássá degradálódik, amely kiszolgálást jelent a család számára. A női függés (a családjától) a férfiközpontú társadalmakban természetessé válik. A feminizmus megjelenésekor, az ellenmozgalmak által ez a kép még inkább idealizálódott, és az önfeláldozó, szerető anya képe vált mintává. (Lévai 2000; Badinter 1999) A wicca istenképében az anyai szerepkör nem családanyaként, vagy az anyai ösztön eredetként jelenik meg, hanem elsősorban a wicca termékenységekultusz jellegéből adódik. Így válik Földanyává, Természetanyává. Őt ünneplik, ha a természet termékeny, és hozzá is imádkoznak ezért. Nem ő termékenyíti meg a földeket, de ő ad neki teret. A teremtés történetek alapján ő az, aki a formát adta. Sokszor jelenik meg, hogy a gyakorlók saját anyjukként tisztelik és szólítják meg az Úrnőt, teszik ezt azért, mert minden teremtet hozzá kötnék. *Anyaként* erősen érzelmi töltésű nőt képvisel.

Szerető. A matriarchális korszakban a nők szexuális magatartását jelenítette meg szimbolikusan. Ilyen istennők például Ízisz és Aphrodithé. A szexuális szabadság lekorlátozódott, társadalmi normává alakult az elfojtása a nőknél, aki mégis élt vele azt kirekesztette, perifériára kényszerítette a társadalom. Érdekes párhuzamot figyelhetünk meg ennek kapcsán a patriarchális társadalmak szerető attitűddel felruházott Istennői és a boszorkányok kapcsán. A két csoport rendkívüli azonosságot mutatott a megítélésükben, képességeikben. Boszorkány alatt most arra az összetett

²⁸ A dianikus irányzat első covenje 1971-ben alakult meg Californiában Zsuzsanna Budapest vezetésével. Budapest úgy alakította át a gardneri hagyományokat, hogy kizárta a férfiakat, mind a gyakorlói, mind pedig a szakrális szintről. Ezáltal a polaritás, illetve az Istennő és az Isten együttes tisztelete, ami addig elemi része volt a wiccának eltűnt, ehelyett Budapest úgy határozta meg a *Witchcraftot*, mint egy olyan női spirituális mozgalmat, amely a patriarchális vallásokkal szemben küzd. (Berger – Leach – Shaffer 2003) Az irányzatot *Dianikus irányzatnak* nevezik, mert istennőjüként Dianát tisztelik, a követőket pedig dianikusoknak hívjuk. (Daleth – Gwyddbyll 1994: 105) A dianikus wiccák, Budapesttel az élükön előrébb helyezik a női erő használatát, elsősorban azért, hogy korlátozzák azokat a férfi erőket amelyekkel a nőknek árthatnak. (Ochshorn – Cole 1995: 123). Magyarországon nem működnek feminista irányzatok.

nőképre gondolok, mellyel legtöbbször leírták a boszorkányperekben a vádolt asszonyokat. Mind a két csoportról azt tartották, hogy a szexualitást a normáknak nem megfelelően élik meg (például paráznaság), és partnerük könnyen áldozattá válhat, mivel az aktus közben olyan erotikus varázslatokra képesek, melyekkel elveszik a „férfierőt”. A potencia ilyen jellegű elvételével igazolták a boszorkányperek során, hogy képesek a termőföldeket is terméketlenné tenni. (Hell 2006) A *szerető* legfőbb attribútuma tehát a szexualitás, melynek a wiccában fontos szerepe van. A vallás egyik legfőbb misztériuma a szerelem, éppen ezért a szexualitás nem tabu, hanem a vallás elemi része. Ez megjelenik a vallásgyakorlásban is, melynek részletezésére a következő fejezetben térek ki.

Banya. Az istennőhármasság harmadik alakja, más néven a *Bölcs Asszony*, a *Sötét Istennő*, *Matróna*. Ez az alak jelképezi a világ minden tudásának és bölcsességének az eszenciáját. Ez a tudás a termékenységgel szemben, mely szintén az Istennő tudása, egy letisztultabb szellemi energia. A matriarhátus alatt uralkodó Nagy Istennő ugyanis nem csak adni, de elvenni is képes volt az életet, így nemcsak a termékenység erejét, de a pusztítást is birtokolta. (Bolen 1996: 23) A wiccák a hozzá párosított fogyó hold időszak alatt végzik azokat a mágikus tevékenységeket, melyekben csökkenést szeretnének elérni (például balszerencse gyengítése).

Az Isten

A wiccák által tisztelt férfi Isten számos állandó attribútummal rendelkezik. Leggyakrabban a Szarvas Istenként tisztelik, aki a természet körforgását, megújulását, a termékenységet szimbolizálja. Az agancs illetve szarv vált a wicca Istenképének legáltalánosabb attribútumává. A férfi istenképet erősen átítatja még a Napisten jelleg.²⁹

Teológiai szempontból nehéz meghatározni a Boszorkányok Istenét, mivel az Istennőhöz hasonlóan, több alakja van, ezek azonban nem kontinuitásban viszonyulnak egymáshoz, ahogy az istennőhármasság, hanem általában egy-egy attribútum csoportot foglalnak össze. Az „istentípusok” sokkal kevésbé árnyaltak, nehezebb őket elkülöníteni, mint az Istennőnél.

Szarvas Isten. A legismertebb és egyben legnépszerűbb alakja a Szarvas Isten, más néven Agancsos Isten. Egyrészt ő az élet és a termékenység, másrészt pedig a halál, az alvilág, és a feltámadás istene. (Bone – Farrar 2004) A Szarvas Istent tartják a legősibbnak, több, mint 12000 évesnek. Vivianne Crowley erre az ősiségnek a francia illetve spanyol őskőkori barlang rajzokat tartja bizonyítéknak, melyeken egy vadászó agancsos Isten látható, akit félig emberként, félig állatként ábrázoltak. (Crowley 1996) A tradicionális irányzatok gyakran nevezik Cernunnosnak³⁰.

²⁹ <http://wicca.hu/index.php?mod=cikkolvas&cikkid=1157>

³⁰ A Gallo-román mitológiában szereplő szarvasisten.

A Szarvas Isten alakja több mitológiában is megjelenik, és ezek általában összeolvadnak a wicca istenképben. Ilyen mitológiai alakok: Zeus, Osiris, Lugh, Pan, Cernunnos. Ez utóbbi elnevezést a tradicionális irányzatok használják az Isten megszólítására. (Crowley 1996)

Leo Martello szerint azért van a szarvaknak ilyen kitüntetett szerepe, mert mindig is az erőt, a bátorságot, a tekintélyt szimbolizálta. A szarvából a vadászat után talizmánok és mágikus amulettek készültek, melyek egyszerre jelképezték az életet és halált. (Martello 1987 idézi Sythove 2006:49)

A Szarvas Isten így vált a vadászat, azzal pedig a halál és a feltámadás istenévé. Az ősi vallások közül az egyiptomiaknál és *a görögöknél is megjelenik a szarv, és fontos szerepet tölt be. Ismerjük Osirist és a bikáit, Apist és Mnevist*; Görögországban találtak szarvas Zeus ábrázolást és innen ismerjük Pánt is, a leghíresebb agancsos istent, a fák urát. Sőt még a keresztény Mózes is szarvakkal ábrázolta 1517-ben elkészült szobrán Michelangelo. Olyan történelmi figurák szarvas ábrázolásáról is tudunk, mint Nagy Sándor, akit az egyik érméjén láthatunk a fején szarvakkal. A viking harcosoknak szarvval ékesített sisakjuk a jellegzetességükké vált. (Shytove 2006: 48-50) A szertartásokon a főpap is magára teszi ezt az isteni attribútumot, egy agancsokból álló fejdísz vagy korona formájában. (Belachta 2005)

Nap Isten. A wiccák istene Nap Istenként válik az élet és termékenység urává, mivel a Nap energiája és fénye nélkül a világ terméketlen és halott lenne. A Nap Bölcsessége (*Solar Wisdom*)³¹ intellektualitást jelent, logikát. Ide kapcsolható még a *tűz* is, mely a négy elem (föld, lég, tűz, víz) közül az egyik férfi elem. A tűz maga a pusztítás, a visszafordíthatatlan folyamat szimbóluma, de emellett az örök életet és az újjászületést is jelentheti a fönix madár legendájában. Az újjászületés is a Nap Isten attribútuma, mivel története szerint az év során megszületik, ereje teljében nászt ül az Úrnővel, majd meghal, és az Istennő által újjászületik. A másik férfi elem a *levegő*, mely szintén az életet jelentheti a lélegzetvétel nélkülözhetetlensége miatt.

A két istenség attribútumai tehát különböző alakokban, formákban kapnak helyet. A két oldal attribútum készlete, ahogy az a függeléken található táblázatból (lásd 1. táblázat) is kiolvasható, nem ellehetetlenítik, hanem kiegészítik egymást. Elmondhatjuk tehát, hogy a polaritás a wicca Isten Pár esetén úgy jön létre, hogy a két pólus nem ellentété válik, hanem egymás részévé, és ahhoz, hogy a rendszer működőképes lehessen lehetetlen őket szétválasztani. Így alakul ki a *Kettősség az Egyben*.

Nemi szerepek a szakrális évben

„ez egy necces felosztás, mindkét őselem jelen van mindig, mindenkor”³²

³¹ Sythove 2006:52

³² Részlet O. interjúból

A wicca ünnepeknek két típusát különböztetjük meg a szabbatokat és az esbatokat. Az ünnepek során meghatározott szertartásmenetet használnak, melyet az Árnyak könyvében rögzítenek. Vallási épületük, melyben állandóan megtartanak az ünnepeiket nincsen, szertartásaikat szívesebben végzik a természetben. A rituálé során fontos szerepet kap a nyelv, mivel azt folyamatosan kommentálják, szövegezés kíséri. A szövegeket kinyilatkoztatásnak tekintik, ezt a feladatot legtöbbször a főpap látja el. Hisznek abban, hogy a verbalitás megerősíti az esemény valóságát, ezt szómágiának is nevezik. Ezek a szertartási szövegek, leggyakrabban magyarul, angolul illetve latinul hangzanak el. A wicca egyik jellemzője, hogy misztériumvallás.³³ A három legfőbb misztérium az újjászületés, a szerelem és a halál. Ezek a wicca hitvallás egyik fontos elemének, a ciklikusságnak a megnyilvánulásai. Ezek nem csupán apoteózison átment emberi élethez kötődő jellegzetességek, hanem olyan predikátumok, melyekkel könnyebben megragadható, racionalizálhatóvá válnak az istenségek, ezáltal felfoghatóvá, megnevezhetővé és leírhatóvá is. A misztérium tehát éppen olyan funkciót lát el, amellyel saját feladatát illegálizálja, mégpedig az istenség titkainak, tehát az irracionálisának a megtartását. (Otto 2001: 12-14) A misztériumok az élet ismétlődő jellegéről tanítanak, így a misztériumokat feldolgozó wicca ünnepeket is a ciklikusság alapozza meg.

A szabbatok

„Továbblendül a kerék és a körforgás sosem ér véget.”³⁴

Egy összetett, 8 alkalomból álló ünneprendszer, melyben a különböző alkalmak egymásra épülnek és utalnak. Ennek a rendszernek az értelmezése a wiccák körében is eltérő. A nyolc ünnepet (1. ábra) rendszerint két csoportra osztják, egyrészt az eredetük és jellegük, másrészt pedig a dominánsabb isteni erő szerint.

Amikor az ünnepek típusa felől közelítik meg a kérdést, akkor a két csoport a Nagy Szabbatok és a Kis Szabbatok elnevezést kapja. (Buckland 2004: 125-126)

*A Nagy Szabbatok inkább közösségi ünnepek, ez onnan származik, hogy a földművelő népeknél ezekhez az alkalmakhoz kötődtek a nagyobb munkák, az aratás, vetés, állatokkal kapcsolatos teendők. Ezért egy-egy munka végeztével, pihenésképp azok, akik egyébként egésznap együtt dolgoztak, a nap végén lazítottak egyet, vagy amikor kész volt a munka lazítottak egyet, ennek a közösségi tevékenységnek, ennek a közösségi továbbélése egy ilyen szabbat egy pogány életében.*³⁵

Ezek az ünnepek tehát a földműves kultúrákból származnak, az ünnepet olyan közösségi aktusnak tekintették, amellyel az éppen aktuális mezőgazdasági időszakot lezárták és a természet termékenységét közösen megünnepelték. Ezek a *Tűz Ünnepek*³⁶, mivel ez az elem fontos szerepet tölt be a szertartás során, valószínűleg a fent említett közösségi ünnep részeként erősödött meg.

³³ A misztériumok valamilyen szakrális jellegű titkos tudást jelentenek.

³⁴ Részlet N. interjújából. N. 22 éves nő, magányos gyakorló.

³⁵ Részlet O. interjújából

³⁶ Gardner 1954

Kelta eredetét elemezve Samhain és Beltane a legősibbek, mivel a kelták állattenyésztésből éltek, ezért ez a két dátum volt a határa az életforma váltásának. Beltane-től kezdve a pásztorok a legelőkön legeltették az állatokat, azok pedig szaporodtak. Ez volt hát a bőség időszaka Samhain-ig, amikor az állatok nagy részét levágták és elérkeztek a hideg hónapok, így a Beltane-ig tartó időszak vált a halál idejévé. (lásd 2. ábra) A Nagyobb Szabdatok másik két tagja Imbolc és Lughnasadh fiatalabb ünnepek, melyekkel kiegészülve a szakrális év egy visszahúzódó és egy kiáramló félévre tagolható, vagyis hanyatlásra és növekedésre. (lásd 3. ábra)³⁷ A Kisebb szabdatok a Naphoz kapcsolódnak, a fény változását ünneplik ekkor. Ezeket az alkalmakat tehát egy *szoláris* motívum köti össze. (lásd 4. ábra) Az ünnepek középpontjába a Nap által az Úr kerül, akinek a hatalma és ereje folyamatosan változik, ez jelenik meg a természetben a Nap erejének és fényének növekedésével és csökkenésével is. (Buckland 2004: 126)

A wicca szakrális év tehát egy vegetációs és egy szoláris ciklusból épül fel, a két típus alkalmai pedig egymást váltják. Az ünnepkör értelmezésére többféle magyarázat létezik. A leggyakoribb szerint a szakrális év az Istenpár történetét mutatja be, melyet az aktív és a passzív, az állandó és a dinamikus erők együttesének értelmeznek.

*...a klasszikus nyolc ünnep, a 8 szabdat, ami ismert, az tulajdonképpen az Isten és az Istennőnek az egymáshoz való viszonyát meséli el folyamatában. Általában azt szokták tartani, hogy az Istennő az egy állandó létező, aki folyton változik, ugye ő a Hold Istennő, és a legfontosabb szimbóluma a Hold, állandóan változik, de mindig ugyanaz. Ellenben az Isten az egy dinamikus erő, meghal - újjászületik, felnő-megöregszik. És ennek a két erőnek az állandó kapcsolata az, ami ugye meghatározza, az egész létezést.*³⁸

Ebben az interpretációban az Istennő állandó jelenség, míg az Isten dinamikusan változó erőként van jelen. Az Istennő az, aki csupán megfigyelője az eseményeknek. Neki csak a szerepei változnak, de ő maga nem. A mítosz középpontjában az Isten áll, neki ad életet az Istennő Yulekor (téli napforduló), majd felnő, az Istennő hitvese lesz, megtermékenyíti, majd megöregszik és Samhainkor meghal, hogy aztán a következő Yulekor újjászülessen. Ez az elképzelés a három legfőbb misztériumot foglalja össze, melyek a ciklikusságot is magukban hordozzák.

*...úgy képzem el, hogy a körforgás a természetben mindent érint, végül is meg van így a kis története annak, hogy az ünnepeken keresztül az Istennel és az Istennővel mi történik, és mind a kettőjüknek meg van a szerepe.*³⁹

A ciklikusság több szinten is megjelenik. A hétköznapi életben, mivel globális jelenségnek tekintik, a szakrális évben, ami folyamatosan ismétlődik, és az Istenpár történetében is állandósul. P. értelmezésében a két erő, az aktív és a passzív egyenlően fontos, hiszen mind a kettőnek meg van a szerepe.

³⁷ Imbolc a termékenység megjelenésének, Beltane a bőségnek az ünnepe, míg Lughnasadhot az aratáshoz, Samhain pedig a gyökerekről való megemlékezés időszaka. (Caballus 2002)

³⁸ Részlet C. interjújából

³⁹ Részlet P. interjújából

Az eltérő jellegű ünnepköröket az Úrral illetve az Úrnővel is azonosíthatják, mégpedig oly módon, hogy a Nap Istent és a Földanyát ünneplik. Az előbbit a szoláris, az utóbbit a vegetációs jellegű ceremóniákkal. Azonban a föld termékenységet van, hogy összetett ünnepként kezelik. (lásd 5. ábra)

A nyolc szabbatból van négy nappal kapcsolatos, a napfordulók és a napéjegenlőségek. ... A másik négy fesztivált úgy hívják, hogy cross-quarter days, tehát ilyen keresztnegyed napok, de a másik nevük az az, hogy Lady days, ez a termékenységgel, a természettel, az aratással, az állatokkal volt kapcsolatban. A termékenység az Istennőhöz és az Istenhez kapcsolódik, tehát az ünnepeinken az Isten pár boldogságát és az Isten pár termékenységét ünnepeljük.⁴⁰

Ebben az esetben a gyakorló reflektál arra, hogy ez a felosztás túlságosan beszűkíti az adott Istent és csak egy attribútumát hagyja megerősíteni, miközben a másik isteni hatalommal gyakran szembehelyezi. A wicca istenképben azonban a polaritás elve miatt az Istennő tulajdonságait nem kioltja, hanem kiegészítik az Isten tulajdonságai. Ezért bár a vegetációs ciklus a föld termékenységet ünnepli, kell egy termékenyítő erő is, amely a nap, a szoláris ciklussal. Ezáltal mind a két erő jelen van minden ünnepben, csak éppen az egyik esetén a Föld termékenysége, a másikon a termékenyítő erő kerül előtérbe, de a misztérium, a szerelem, azonos.

Egy másik értelmezés által az ünnepek két egyenlő félévre bontják az évet, egy *nyári* és egy *téli* időszakra.

Olyan szempontból szokták még megkülönböztetni ezeket, hogy ugye, Samhaintól Beltane-ig tart a téli félév, amit az Úr szempontjából szoktak megélni, mert ugye a vadászat és a nyári félév, ami ugye a nőiesebb, de ez sem igaz feltétlenül...⁴¹

T. elmondása alapján a két félévet a férfias-nőies jellege alapján tudjuk megkülönböztetni (lásd 6. ábra) Ezeket a jegyeket pedig az istenpár attribútum készletéből meríti. Női periódusnak tekinti a *nyári* félévet, mivel az Istennőhöz tartozó termékenység a földeken ekkor kerül előtérbe, és így válik a fehérrel jelölt időszakban Földanyává, míg az Isten a Halál Uraként és vele a férfias erők a feketével jelölt időszakban uralkodnak. T.-hez hasonlóan mások is kérdőre vonják a felosztás hitelességét, melynek legnagyobb hibája, hogy túlságosan leegyszerűsíti az Isteneket, mivel csak egy alakjuk érvényesül. Ez a felosztás a legkevésbé alkalmas arra, hogy a ciklikusságot illetve a három főmisztériumot bemutassa és ünneppé tegye, pedig ezek a szabbatok fő feladatai.

A nyolc szabbatból álló szakrális évet minden értelmezésben a ciklikusság jellemzi, melynek részei a nagy misztériumok. Bármilyen legyen tehát az ünnepek értelmezése a misztériumok a jelentésbe beépülnek. A polaritás is megnyilvánul az ünnepek értelmezésében, hiszen minden magyarázat magában foglalja az Isten és az Istennő viszonyát. A polaritás azonban az ünnepek kapcsán

⁴⁰ Részlet S. interjújából

⁴¹ Részlet T. interjújából. T. 27 éves magányos gyakorló, jelenleg nem tagja egy covennek sem, de pár éve még főpapi feladatokat látott el

korlátozódik, mert a wicca istenkép túl összetett ahhoz, hogy minden dimenzióját megélhessék és beépíthessék egyetlen magyarázatba.

Esbatok

„*A hold rítusokon az Istennő titkos tudását ünnepeljük, nagyon szeretjük az Istennőt.*”⁴³

Wicca ünnepek még az esbatok, melyek lunáris jellegűek. Ezeket az alkalmakat a hold fázisaihoz társítják, általában minden egyes teliholdkor megülik, ezen kívül megtarthatóak még újholdkor illetve félholdak alkalmával. Ezeken az ünnepeken a mágikus munka kerül előtérbe, mivel magát a mágia erejét, illetve használatát a Hold állása határozza meg. Ezeken az alkalmakon az Istennő van középpontban, természetesen Holdistennőként. A szertartásokat éjszaka, holdfénynél végzik a gyakorlók. A covenek ezeket is, akárcsak a fesztiválokat közösen ülik meg. A magányos gyakorlók a fesztiválokat előszeretettel ünneplik szintén közösen, de az esbatok alkalmával inkább mindenki az egyéni, saját elképzeléseit, mágikus céljait kívánja megvalósítani.

A követőket arról kérdeztem, hogy elmondható-e az ünnepekről, hogy inkább a női oldal erős, mivel a lunáris jellegű esbatokból egy évben több van, mint a két pólust megjelenítő szabbatokból.

*...az esbatok jóval kisebb jelentőségűek, mint a szabbatok. Szeretjük az Istennőt, szeretünk megemlékezni, hogy éppen teli, és szépsége teljében tündöklük az égen, de ettől még minden egyes rítusunkban ott van az Istennő és az Isten is, hiszen az Istennő szerelme nem maradhat el egy rítusból. Ha végig gondolod, hogy a természetben ez, hogy működik az emberek között, ha egy nő szerelmes nem tud létezni a férfi nélkül, ugyanúgy ahogy egy valóban szerelmes férfi sem tud létezni a nő nélkül, tehát mindenhol együtt jelennek meg, és nagyon nagy udvariatlanságnak tartom egyébként külön meghívni bármelyiket*⁴⁴

A gyakorló elmondása alapján, tehát az Úr is szerepet kap a holdszertartásokon, mivel megjelenik a szerelem misztériuma. Minden egyes szertartásra invokálják az Istennőt és az Istent is, tehát nincsenek kifejezetten Istennő és kifejezetten Isten rítusok, mivel az illetlenség lenne. A mögöttes jelentés azonban az, hogy a két pólus, az Isten és az Istennő valójában egy olyan egységet alkotnak, amely nem választható szét. Az isteni szinten megjelenő polaritást S. a szerelem mítoszával magyarázza.

Az Istennőnek ezeken az ünnepeken valóban nagyobb a jelentősége, mivel a holdciklusok az ő változásának feleltethetőek meg, illetve mert ezeken az ünnepeken az ő energiáit használják a gyakorlók. Ehhez a *wiccák magukba fogadják a Hold energiáit*, az egyéni gyakorlók ehhez vizualizációt és különböző kántálókat használnak. A coveneknél ezt a feladatot a főpapnő végzi a *hold lehúzásának* a szertartásával, mely során a papnő azon túl, hogy befogadja az Istennő energiáit, de a szertartás idejére meg is testesíti.

A két ünnepkör tehát számos dologban különbözik. A szabbatok jóval inkább ünnep jellegű események, melyeknek központi funkciója az istenek tisztelete, a ciklikusság ünneplése. Ezzel

⁴³ Részlet S. interjújából

⁴⁴ Részlet S. interjújából

szemben az esbatok alkalmakor a munka kerül központi szerepbe, nem maga a ciklikusság lesz az ünnep apropója, hanem az abból adódó erő. Megállapíthatjuk azt is, hogy az esbatok lunáris alkalmak, a szabbatok azonban inkább szolárisak, de a Holdistennő hiánya még nem jelenti az Istennő hiányát.

A nemi szerepek kapcsán tévesnek bizonyult azonban az megállapításom, hogy a szabbatok férfi ünnepek, míg az esbatok női ünnepek és, hogy az egyensúly a feminin oldal felé billen, mivel az esbatokból 13-at tartanak egy évben, a férfiasnak tekintett szabbatokból pedig csak nyolcat. Az ünnepeken valóban megjelenik mind a két nem. A szabbatokban az Isten Pár közös élete, egysége kerül bemutatásra a polaritás által. Az esbatokon nagyobb hangsúlyt kap az Istennő, de ezeken az alkalmakon nem kifejezetten ő, hanem az ereje lesz az ünnep tárgya.

Nemi szerepek a gyakorlók körében

Motiváció a vallásválasztásban

„a férfiak és a nők egyenlőek, de azért a nők egy kicsit egyenlőbbek”⁴⁵

A wicca vallás Magyarországon intézményesített keretek között 1998 óta van jelen, ekkor jegyezték be a Kelta-Wicca Hagyományőrző Egyházat. Az akkori egyházalapítók ismereteiket külföldről illetve idegen nyelvű könyvekből merítették.⁴⁶ A gyakorlók többsége 20 éves kor felett választotta vallásának a wiccát, néhány kivételtől eltekintve, akik közül a legkorábbi időpont a 16 éves életkor volt.⁴⁷ A vallásgyakorlókat minden esetben vallási mobilitás jellemzi. A vallási eredetüket tekintve a kutatás alanyainak 60 százaléka saját elmondása szerint nem vallásos családból származik, nem is voltak megkeresztelkedve, illetve nem kaptak semmilyen jellegű vallásos neveltetést, Szántó János kategóriái alapján őket felfelé mobilnak tekintjük (Szántó 1998:14). A gyakorlók 40 százaléka azonban erősen vallásos gyökerekkel rendelkezik, az ő esetükben tehát vallásváltásról van szó. Megfigyelhető, hogy a vallástalan környezetből származók egyfajta hazaérésként írják le a vallásválasztás élményét, míg az erősen vallásos családból érkezők menekülésük utolsó állomásaként jelenítik meg elbeszéléseikben.⁴⁸

A wicca vallás leírását számos könyvben és internetes portálokon is a dualitás kiemelésével kezdik, mely a vallásválasztásban fontos szerepet tölthet be. Hipotézisem az volt, hogy a motiváció okai elkülöníthetőek lesznek a két nem képviselőinél, például az istenkép esetében a férfiakat az Úr a nőket pedig az Úrnő jelenléte és jellemzői motiválják. A vallás választás okára általánosságban kérdeztem rá, és nem szűkítettem a fent említett két témakörre, mivel az istenekkel való személyes kapcsolatot igen intimnek és titkosnak tekintik. Azonban csoportosíthatóan így is ehhez a két kategóriához tudtam a legtöbb adatot gyűjteni. Az isteni párból a gyakorlók többsége az Istennővel való kapcsolatot és a róla kialakított képet emelte ki, valamint ők maguk is külön választották a gyakorlókat férfi és női csoportokra és kihangsúlyozták, hogy a két csoport istenképe különbözik.

⁴⁵ Részlet C. interjújából

⁴⁶ A wiccának számos irányzata van jelen Magyarországon is, melyek közül nem mindegyik kötődik a KWHE-hoz, az alapítás dátuma előtt azonban ezek a covenek sem működtek, tehát az intézményesítés mindenképp egy katalizátorként hatott az ezoterikával, mágiával foglalkozó közösségekre. A magányos gyakorlók az internet elterjedésével, valamint a külföldi wicca könyvek megjelenésekor juthattak kellő információhoz a vallásgyakorlásához. 2012-től a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvény alapján Lelta Wicca Hagyományőrzők Egyesülete lett a KWHE.

⁴⁷ Kivételt jelent ezalól az egyik főpap, akit már kisgyermek kora óta mágia centrikus neveltetésben és tanítással részesít családja, azonban erről igen keveset tudott mesélni titoktartási kötelezettségeire hivatkozva.

⁴⁸ A vallásváltást senki nem indokolta párkapcsolati okokkal, tehát senki nem tért be a közösségbe azért, mert a párja wicca. Ennek egyik oka lehet, hogy a táborokban és más nem szakrális rendezvényeken ezek a személyek is részt vehetnek, így nem válnak kirekesztetté.

A férfiak esetében kétféle szerepkör jelenik meg egyszerre, az Istennő kapcsán az *anya* és a *szerető*, ez a női minőségek jungi felosztásában az anyának és a csábítónak feleltethető meg. Ez az asszociáció nem ismeretlen az archaikus korokból sem, amikor az istennő egyszerre volt a szexualitás és a termékenység megtestesítője. (Hell 2006) Ezt a két attitűdöt Otto Weininger *Nem és jellem* című munkájában Mutter (anya) és a Dirne (kurva) kategóriáknak nevezi. Ezek a matriarchális társadalmakban megjelent Nagy Anya illetve a Nagy Szerelmemistennő leképződései a patriarchális társadalomban, oly módon, hogy a férfiak ezt a két típust látják a nőkben. (Weininger 1913) A wicca Istennőben ezt a két oldalt ötvözik a férfi gyakorlók, ez az istenkép épp azt ajánlja fel, amely a mentalitás miatt egyébként is kézenfekvő lenne, ezzel nem csak, hogy legálisak lesznek ezek a tudatalatti, vagy tudatosan létrejövő kategóriák, de szentté is válnak. Az anya szerep kettős. Elsősorban, mint Magna Mater jelenik meg, és nem antropomorfizálódik az embert biológiailag megszülni képes nő képére. Földanyaként válik az élet adójává és mindennemű létező eredetévé. Másrészt ő birtokolja a születés titkos tudását, itt szintén anyaként jelenik meg. A másik archetípus a szerető, melyben a nőiséggel a szexualitás szakralizálódik.

*A férfiak fura módon szintén (akárcsak a nők) az Istennőn keresztül jönnek be a wiccába és az Istennő az, aki megfogja őket először, mert a női nem iránti vonzódásukat, ami alapvető meghatározása a létezésnek, arra kapnak egy visszaigazolást, hogy az egy pozitív dolog, és hogy az nem egy alantas dolog a szexualitás például.*⁴⁹

A női nem a wiccában minden szinten tisztelhetővé és szerethetővé válik. A férfiak esetében a *szerető* isteni szintre emelkedik és ezáltal maga a szerelem és a szexualitás is misztériummá alakul. Azok az erkölcsi normák vagy vallási szabályok amelyek más rendszerekben tiltják vagy szabályozzák a nemi életet itt feloldódnak, hiszen maga a szexualitás a vallás elemi része.

A wiccában az Istennő nem elérhetetlen, hanem érzelmi szinten megközelíthető. Számos férfi gyakorló utalt arra, hogy gyengéd érzelmek fűzik az Úrnőhöz, és számtalan olyan gesztussal, eseménnyel találkoztam, amely erre utalt. Ezek közül kiemelném azt, amikor a *Charge of Goddess*⁵⁰ hallatán az egyik gyakorló elérzékenyült, és többen mondták, hogy ők is csak nehezen tudják visszatartani könnyeiket. A férfi gyakorlók Istennővel való kapcsolata tehát nem csupán személyes, de rendkívül terhelt érzelmileg. Az imént idézett főpap megemlítette azt is, hogy valószínűleg a vallás atyja, Gardner is szerelmes volt az Úrnőbe, ugyanis „*volt egy ilyen elég mély és intim kapcsolata Aphroditével, na szóval neki valószínűleg volt egy alap fogékonysága arra, hogy az Istennőt egy fontos helyre tegye.*”⁵¹ A wiccában tehát a kezdetektől jelen van az Istennő szerelmen alapuló tisztelete.

⁴⁹ Részlet C. interjújából

⁵⁰ Az Istennő gondviselése, Szerzője Doreen Valiente, de bizonyos források szerint Gardner. A versben az Úrnő szólítja meg híveit, covenekben a főpapnő mondja el a Hold lehúzása után. 7. számú melléklet.

⁵¹ Részlet C. interjújából

A férfiak vallás választásában fontos szerepet játszik a mágia, mely az erőt és a titkos tudást jelenti. Jellemző a férfi gyakorlókra a természettudományos érdeklődés, sokan dolgoznak is ilyen területeken, és ezt a mágiával való kapcsolatukba is beépítik, sokszor vizsgálják azt tudományos alapon.

A nők motivációját is meghatározza az Istennő jelenléte, de az Istennel együtt, dualításban.

A wicca az Istennővel megszólítja a nőket egyenesen, míg az eddigi figurák picit, hogy is mondjam, gyengébbnek bizonyultak a férfi ellenpárjaiknál, tehát nem mutattak egy olyan vezető, erős női szerepet, amilyenre az embereknek, vagyis a nőknek szükségük van a modern korban, ahol ugye elvileg egyenjogúság van, gyakorlatilag, ha lenne, akkor nem lenne egyenlő bánásmód hatóság.⁵²

A gyakorlók kiemelik, hogy a feminin istenség önmagában vonzó a nők számára. Ennek oka, hogy újdonságként tekintenek rá, mind a görög-római mitológia, mind pedig a keresztény istenkép patriarchális jellegével szemben. Nem zárják ki azonban a férfi princípiumot. Nem a matriarchátus lehetősége tette számukra vonzó opcióvá a wiccát, hanem az egyenjogúság szakralitásban való megnyilvánulása.

Egy nő az azért választja a wiccát vallásának, mert szimpatikus az, hogy a női princípium az isteni szerepet kap és istenként tisztelhető, és ez egyfajta igazolás számára, hogy ő mint nő, ő teljesen egyenrangú a férfikkal, és hogy az ő nőisége az abszolút pozitív dolog és hogy ő mint nő ő tisztelhető.⁵³

C. kifejti, hogy a női nem azontúl, hogy egyenjogúságra jut, isteni szintre kerül, szexualitásában is megtisztul. A wiccában a női nemiség pozitív jelenséggént értelmeződik. A wiccában megjelenő nőiség, az egyenjogúság megvalósulásának lehetősége számos esetben elnöiesíti az érdeklődők számára a wiccát.

Ennek (a nők motivációjának) lehet egyrészt azaz oka, ami a populáris kultúrában jelen van, hogy úgy tűnhet, hogy az Istennő, meg a női misztériumok szerepe az fontosabb, pedig nem, erre később rá is jönnek és vannak olyanok akik el is mennek.⁵⁴

A wiccáról általános tévhitnek tartják azt, hogy a női oldala erősebb vagy kidolgozottabb, amiért a dianikus és a neowicca irányzatokat hibáztatják, mivel ezek a polaritás rendszerét gyakran dualításra egyszerűsítik, ami nem emeli ki az egyenlőséget, harmóniát és az egységet. Sokszor tapasztalják azt, hogy a női érdeklődőket ez motiválja, általában ők a vallás alaposabb megismerése után elfogadják a polaritást, ami nélkül egy kutatásomban résztvevő covenek közül egyhez sem csatlakozhatnak. Nem ritka azonban az az eset sem, amikor a *Kettőség az Egyben* elvet nem tudja elfogadni az illető, és vagy magányos gyakorlóvá válik, vagy másik vallást választ magának.

A másik oka, talán a boszorkányság, mint a női erő megjelenése a történelmi kultúrákban, ez egy ilyen vonzó, romantikus kép lehet a nők számára.⁵⁵

⁵² Részlet L. interjújából, L., jelenleg magányos gyakorló, wicca főpapnő volt 10 évig

⁵³ Részlet C. interjújából

⁵⁴ Részlet J. interjújából. J., wicca főpap, egy alexandrianus alapokon nyugvó tradíció, az Ezüstvér Boszorkányhagyomány vezető főpapja.

⁵⁵ Részlet J. interjújából.

A wiccát gyakran azonosítják a boszorkánysággal, melyet feminin jellegű tradíciónak tekintenek a gyakorlók. J. szerint is a nők körében a motiváció egyik fontos eleme a boszorkány attitűd felvételének lehetősége, mely önmagában a nőiség egy meghatározott formáját is jelenti, olyan identitást, mellyel a közhiedelem alapján csak nőket ruházhat fel a boszorkányság. Emiatt a külső szemlélő számára gyakori, hogy a wicca férfiakat negatívan ítéli meg.

Lengyelországban például az Asatruk⁵⁶ nyilvános fórumokon közölték, hogy igen, a wicca férfiak azok wimpek, tehát ilyen gyíkok.⁵⁷

S. ezzel illusztrálta a neopogányok körében a wicca férfiak szélsőséges megítélését. A wicca férfiak azonban nem igyekeznek emiatt kompenzálni a férfi princípium erősítésével vagy a vallás maszkulin jellegét hirdetni. Úgy gondolják, hogy akiket tényleg érdekel ez a kérdés az a vallás megismerésekor rájön, hogy a polaritás nem csak elviekben a rendszer alapja, hanem valóban jelen van minden szinten.

A női motiváció során kiemelt fontosságú elemnek bizonyult az, amit csak a női gyakorlók fogalmaztak meg. A női pszichikum azonosságába vetett hit miatt úgy beszéltek róla, mintha értenénk egy közös nyelvet mi nők és mintha pontosan tudnánk, hogy mit jelent *nőnek lenni*.

Kiélhetjük amiért nők vagyunk.⁵⁸ ; Ez a nőiségnek egyik megélése.⁵⁹

Úgy gondolom, hogy itt is a vallás feminin jellegéről van szó, a vallás eszközkészletének azon elemeiről, amelyekkel a nők könnyen azonosulnak. Úgy tartják, ezek az elemek születésük óta megvannak bennük és a wiccában ezt megélhetik. Ezek az elemek az Istennő attribútumai is, mikor tehát a gyakorlók felfedezik magukban, a szent megnyilvánulásának, hierophanianak tekinthetik őket.[Eliade:2006: 184]

A wicca az erősen az intuícióna a megérzésre, a misztériumokra, és az érzelmek megélésére épül. A nőknek az érzelmi oldala az sokkal fejlettebb, valószínűleg ezért (vonzódnak a wiccához) egyrészt.⁶⁰

A vallásgyakorlás, vagyis a mágia használat feminin jellemzői is kiemelkedőek a nők motivációjában. Az intuitív, erősen megérzésekre és érzelmekre hagyatkozó mágiahasználat elfogadottan a nők által hatékonyabban gyakorolt formája a varázslásnak.

A két nemet összehasonlítva tehát a wiccához történő vonzódásukban elmondható, hogy kiemelkedő ok az Istennő jelenléte, valamint a vallás maszkulin illetve feminin jegyei, kiemelten a mágiahasználatban.

A hipotézisem azon eleme, hogy a férfiakat és a nőket az isteni pár megfelelő tagjával való azonosulás ösztönzi csupán a nőket érintve teljesült be. Az Istennő a férfiak esetében kettős értelmezést kap, mint *anya* és mint *szerető*. Ez utóbbi kapcsán a legtöbb férfi gyakorló rajongással

⁵⁶ Az északi pogányság legközismertebb elnevezése (forrás: <http://www.freeweb.hu/asatru/hu/tema/asatru.html>)

⁵⁷ Részlet S. interjújából.

⁵⁸ Részlet K. interjújából.

⁵⁹ Részlet M. interjújából, M., 25 év körüli nő, nem gyakorlója a vallásnak, de igen jól ismeri azt, érdeklődő.

⁶⁰ Részlet L. interjújából

szereti az Úrnőt, aki által a szexualitás megtisztul, és így kerül vissza a gyakorlóhoz. A nők esetében a női nem istenivé emelkedése teszi legalísszá és beteljesíthetővé a nemek közötti egyenjogúságot. A nők kiemelték, hogy a női mivoltukat isteni szintre emelhették, és meg is élhetik ebben a formában, ha főpapnői státuszba kerülnek.

A mágiahasználat erősen differenciálódik attól függően, hogy milyen nemhez tartozik a gyakorlója, mivel a polaritás ezen a szinten is működik. A mágia használata során a férfiak esetében a racionálisabb és logikai gondolkodás, a tudatosság, az erő és az aktivitás jellemző, míg a nőknél a tudatalatti, az érzelmek, az érzékiség, a formaiság játszik szerepet. (Sythove 1988) Maga a mágia használata a férfiaknál inkább tudományos alapú, míg a nőknél jellemzően művészet jellegű.

Ezek azonban inkább archetípusok szintjén képzelhetőek el, mert nincsenek meg tisztán egyik gyakorlóban sem, hiszen a wicca világkép szerint, a gyakorlók szintjén, mint minden élő és élettelen szinten, működik a polaritás. Ebből fakadóan, mindkét erőtípus megtalálható mindkét nemből, de általában a fenti felosztás szerint erősebbek illetve gyengébbek a használó nemétől függően. A gyakorlók szerint a mágikus fejlődés célja, hogy ezek harmóniában, egymást kiegészítve, segítve működjenek.

Igazából fontos az, hogy te mint nő megéld a női mivoltodat a maga teljességében, de a mágikus fejlődésben egy bizonyos szintnél fel kell ismerni azt, hogy ahhoz hogy te a nőiségedet tökéletesen megéld, ahhoz az kell, hogy a férfiasságodat is megéld, ugyanolyan erővel, és rájössz arra, illetve realizáld azt, hogy az Isten és az Istennő egyensúlyban van meg benned.⁶¹

Ehhez a folyamathoz az adott wicca „mestere”, főpapja illetve főpapnője ad segítséget. Amikor megismeri a jelentkezőt és tanítványává fogadja, akkor felméri ezen két oldal egymáshoz való viszonyát és szintjét a jelentkezőben, a későbbiekben pedig igyekszik úgy tanítani és segíteni, hogy mind a férfias, mind pedig a nőies erőket ugyanannyira tudja mozgósítani magában egy adott rituálé vagy varázslat alkalmával.

Vallási szerepkörök, jogok

„igen a főpapnőé az utolsó szó, azért mert ő a nő”⁶²

A nemi szerepek vizsgálatához a coven esetén a vallás által betölthető státuszok is elemezhetőek. Általánosságban elmondható, hogy a rituálékat és magát a covent is egy főpap és főpapnő vezeti, ezáltal is megjelenik a dualitás, és az ezzel együtt járó harmónia elősegíti a sikeres mágikus munkát is a wicca filozófia szerint. A papi pár szava szent a szertartások ideje alatt a coven tagok számára. Ezen joguknál fogva megváltoztathatják a törvényeket, például a szertartásrendet.

⁶¹

⁶² Részlet S. interjújából

A rituálékban beosztott szerepet, a papi pár jogainak jellegét és mértékét, mint a vallás minden más szintjét, itt is erősen meghatározza az, hogy melyik tradícióról van szó.

a gardnerianusoknál a főpapnő szava szent és hogyha ő azt mondja, hogy ez van, akkor az ő szava szent ... egy főpapnőnek joga van egymagában covent alapítania, aztán azt vesz maga mellé főpapnak akit csak akar, az egyetlen feltétel, hogy gyorsan kell az illetőnek tanulnia meg haladnia. Ha a főpapnő ki megy az utcára és azt mondja: hello van kedved részt venni egy wicca rituáléban? Mi az a wicca? Hát boszorkányság! Jó. Akkor gyere. És azaz ember lesz a főpap, és náluk ez így teljesen korrekt⁶³

Láthatjuk, hogy a tradicionális irányzatoknál nagyobb jogkörrel jár a főpapnői státusz, ha egy nő eléri a legmagasabb fokozatot, akkor kiléphet a covenből, ahol tanult és egy újat alapíthat. Bár a gardnerianusok is ragaszkodnak a dualitás térnyeréséhez a vezetésben, mivel a papnő lehet alapító, így a coven jellegét, profilját ő alakíthatja ki, tehát a főpap jogai máris kevesebbek. A coven alapítást és a beavatást tekintik a két legmagasabb jognak. A coven mindennapi életében is az Úrnőt képviselő főpapnő az, aki meghatároz bizonyos irányvonalakat és döntéseket hoz.

Egy covenen belül a főpapnő szava volt az, ami döntő volt. Miért? Azért, mert ha nem életbevágó dologról van szó, akkor udvarias dolog egy hölgy kívánságait lesni, főleg hogyha az ember szereti az adott hölgyet.⁶⁴

S. a szerelem misztériumával magyarázta a női jogok többségét, csupán udvariasságnak tekinti ezt a jelenségnek. Több férfi gyakorló is hasonlóan magyarázta, de valamennyien elmondták, hogyha nézeteltérés van, vagy véleménykülönbség akkor a főpapnő szava a döntő. A főpap és a főpapnő feladatkörei aszerint differenciálódnak, hogy mik a férfiasabb és mik a nőiesebb tevékenységek. Mivel a két nem energiáiról úgy tartják, hogy a férfi, tehát az Úr energiái a kifelé áramlók, míg a női, tehát az Úrnőhöz kapcsolható energiák azok melyek befogadnak, vagyis teret adnak, ezért ebben a rendszerben történik a feladatok felosztása is. A főpap az, aki kinyilvánítja az eseményeket egy rituálé során, a főpapnő pedig a teret biztosítja mindehhez. Ő az, aki felel a szent tér kialakításáért, hogy az oltár rendezett legyen, minden eszköz a helyére kerüljön. Nem feltétlenül ő végzi el ezeket a feladatokat, csak ő osztja ki őket. A férfi a szervezési feladatokat látja el, ő az, aki értesíti a coven tagjait, illetve, ha valamilyen csoporttal kapcsolatot kell felvenni azt is ő végzi a coven nevében. A feladatok természetesen nem csak nemekre, hanem a beavatási fokozatnak megfelelően is feloszthatóak. Minden szinten megfigyelhető azonban a feladatok nemi szerepeken alapuló szétválasztása is.

A különböző szertartások jellege is befolyásolja, hogy melyikük jut nagyobb szerephez. Azokon a szabbatok, amelyeken az Isten kerül főszerepbe, a főpapnak is nagyobb teret engednek. Az esbatokon azonban a főpapnő jut jelentősebb szerephez a hold lehúzása rítussal. Mivel a főpapi pár áll a beavatások legmagasabb fokozatán, ők állnak a legközelebb ahhoz a célhoz is, hogy a lunáris

⁶³ Részlet S. interjújából

⁶⁴ Részlet S. interjújából

és a szoláris energiákat egyformán tudják kezelni, vagyis képesek legyenek magukban szólitani és előhívni a másik nem erőit.

„ha megfelelően képzett valaki és jól tudja viselni a terhét én attól sem kapok sikító frászt, ha egy nő főpapként szerepel egy rituálé során”⁶⁵

...a főpapnő felkötö magára a kardot és akkor már állhat férfi szerepben a körben⁶⁶. Mondjuk ez szerintem, eléggé radikális túlegyszerűsítés sok szempontból, de ez a lényege ennek a misztériumnak(polaritásnak).⁶⁷

A wicca rituálék alatt a főpap és a főpapnő különböző jelképek, eszközök segítségével erősítik meg a képviselt erőt, mivel a wiccában az anyagi világ szintjén is megjelenítik a polaritás, ezért az oltáraikon elhelyezett szertartási kellékek a férfi illetve a női princípiumot képviselik. Ezek a tárgyak nem csak tartalmazzák az egyik nemnek tulajdonított erőt, hanem gyakran szimbolizálják, sőt esetenként még helyettesítik is azt. Ilyen eszköz a kard is, mely fallikus szimbólum, a főpapnő a használatával a férfi princípiumot helyettesítheti. A főpapnő azonban nem pótolható, egyik női eszköznek, szimbólumnál sem tettek róla említést, hogy eszközként használná a főpap, azért hogy főpapnői szerepet töltsön be.

Láthatjuk tehát, hogy a főpapnő jogai a főpap felé emelkednek a tradicionális irányzatoknál. A főpapnő alapíthat Covent, beavathat férfi és női jelentkezőt is, megjelenítheti a férfi oldalt is egy szertartás alatt. Az általam megismert irányzatok azonban megpróbálnak több teret engedni a férfiaknak, vagy csökkenteni a főpapnő szuverén jogköreit. A Berkano tradícióban covent csak beavatott főpapi pár alapíthat.

Szexualitás

„Az istenekkel való kapcsolat legbensőségesebb, legszentebb kifejeződése”⁶⁸

A szexualitás kérdését is több szempontból vizsgáltam, ezek a nemiség megítélése a vallásban, szerepe a vallásgyakorlásban és a másság kérdésköre.

A wiccát jellemzi egy bizonyos szexuális szabadság, melyet a kívülállók gyakran félreértelmeznek, pedig a jelenségnek teológiai okai vannak. A wicca egyik fő misztériuma a szerelem. Az év kerék értelmezésében többnyire megjelenik, hogy az Úr nászt ül az Úrnővel, melyen újból megfog az Isten. A szexualitás összeköti a másik két főmisztériumot, a halált és az újjászületést, ezáltal pedig magát a teremtetést és az univerzum működtetését jelképezi a wiccák szerint.

A gyakorlók szerint a szexuális élet az isteneik ajándéka, *„emberek vagyunk ez jó nekünk, akkor miért szorítanak ki”⁶⁹*. Olyan erőnek tekintik, amely nehezen korlátozható, így felesleges tabuk

⁶⁵ Részlet T. interjújából

⁶⁶ Más néven varázskör. Egy energiaburoknak tartják, melyet az éppen praktizáló wiccák állítanak elő, ebben végzik a rituálékat.

⁶⁷ Részlet C. interjújából

⁶⁸ Részlet J. interjújából

⁶⁹ Részlet T. interjújából

közé szorítani. A szabad szexualitás megélése azt jelenti, hogy „*tarts tiszteletbe másokat, és magadat is, mindenki úgy élhesse meg a testi örömeit, ahogy neki jól esik, de senkire se kényszerítse rá az akaratát*”⁷⁰

A wiccában kiemelt fontosságú a szakrális szexualitás, melyek rituálék során, szakrális céllal létrejövő aktusok. A szexualitás a misztériumjátékok alkalmával gyakran nélkülözhetetlen.

„*A wicca az úgy tartja, hogy a fizikai valóság az ugyanolyan szent, mint a szellemi valóság, és ugye közvetlenül a rituális életünkben, amikor szertartásokat tartunk a misztériumok megéléséhez a fizikai cselekedetek, a fizikai rituális elemek rendkívül fontosak, és ezek nem olyan dolgok amiket tudatosan kontrollálni lehet.*”⁷¹

A szakrális szexualitás a polaritás beteljesülését is jelképezi, vagyis amikor a fizikai valóságban a női és férfi test, vagy szimbólumai által beteljesül a Kettősség az Egységben elv. A szexuális rítusok azonban a legtöbbször az Isten Pár történetének eljátszásakor jelennek meg. Ekkor egy férfi és egy nő, általában a főpapi pár jeleníti meg az Isten Párt, ezt Nagy Rítusnak nevezik.⁷²

A Nagy Rítus számos jelentést magában hordoz. „*Isten és az Istennő iránti tiszteletünknek a legszentebb cselekedetünk, hogyha a két pólus egyesül.*”⁷³ Az istenek tiszteletének egy formája, egyrészt mert az egyik főmisztériumon, a szexualitáson alapul, másrészt mert az Egységet jeleníti meg, harmadrészt, mert a teremtés folyamatának átéléseként is értelmezik. „*így olyan mintha mi is részt vennénk a teremtésben, mi is megtennénk azt, amit az istenek.*”⁷⁴ A különböző Szabbatok szertartásai mellett a beavatás harmadik fokozatánál, a főpappá/főpapnővé válásnál alkalmazzák a Nagy Rítust. Ekkor az Isten pár nászát játsszák el a saját nemüknek megfelelően, tehát ha a jelölt nő, akkor az Istennővel azonosul, míg partnere, a coven főpapja az Istennel. A Nagy Rítust általában a két gyakorló négy szemközt végzi, amikor valódi aktusról van szó, bár ez tradícióként differenciálódhat. A szimbolikus együttlét esetén a női résztvevő által tartott borral teli kehelybe kést illetve tört márt az aktus férfi tagja. Az előbbi a méhet, az utóbbi pedig a hímvesszőt jeleníti meg. Ha a Nagy Rítus valódi aktus, akkor leggyakrabban a pár tagjai a magánéletben is társak.

A szexualitást felhasználhatják még kizárólag mágikus célokra is, ezt a típust szexuálmágiának nevezik. Elméleti háttere alapján az orgazmus által szabadítható fel a legtöbb energia, ezt használják fel valamely mágikus cél eléréséhez.

A szexuális orientáció a wicca talán egyik legvitatottabb kérdésköre. Köztudott, hogy a wicca „*szexuális téren elég toleráns a vallás, tehát mindenféle homoszexualitást, transzszexualitást,*

⁷⁰ Részlet O. interjújából

⁷¹ Részlet J. interjújából

⁷² Az ókori görög misztériumkultuszok Szent Nászából eredeztetik. Cipruson például minden tavaszi napéjegyenlőségkor a főpap kiválasztott egy papnőt, aki abban az évben Aphrodité, vagy korábban Astartét testesítette meg, a főpap természetesen az ő párját, ebben az esetben Adoniszt szimbolizálta. A Szent Nászt ők végezték el és a hiedelem szerint ez biztosította aztán, hogy az ország termékenysége megfelelő legyen minden tekintetben.

⁷³ Részlet P. interjújából

⁷⁴ Részlet P. interjújából

bisexualitást elfogad és igyekszik természetesen kezelni.”⁷⁵ Azonban a vallásgyakorlásban rendkívül differenciált és ellentmondásos helyzet jellemzi.

Gardner egyik főpapnője, Louis Born elmondása alapján Gardner kijelentette, hogy melegek nem lehetnek wiccák, bár ő maga erről a kérdésről sehol sem írt, de a rituálék maguk valóban heteronormatívak. A wicca más forrásai, mint Crowley írásai azonban kifejezetten támogatták a homoszexuális rituálék használatát, valamint Alex Sanders, Gardner egyik tanítványa nyíltan vállalta bisexualitását. A szexuális másság kérdése tehát nem tisztázott a kezdetektől.

Az ellentmondásos helyzet alapja az, hogy a wicca a női-férfi polaritáson alapszik, ez alapján egy Nagy Rítushoz mind a két nem megjelenésére feltétlenül szükség van. Az egyéni fejlődés célja azonban a két nem felidézése a gyakorlóban, amely által közelebb kerülhet az adott wicca a bisexualitáshoz is.

*Az emberek nagyrésze, mire tulajdonképpen ilyen főpapi, vagy ilyen ennek megfelelő státuszba kerül addigra kellőképpen megtudja élni a maga szempontjából, tehát felismeri a férfias, nőies oldalt is magában, ezért ez nagyon gyakran egy felvállalt bisexualitásban jelenik meg. Nem minden esetben, de nagyon gyakran.*⁷⁶

A gyakorlók között ez a nézet teljesen elfogadott, úgy gondolják, hogy ez a vallásuk velejárója, egy természetes folyamat. A bisexualitást tehát a heteroszexualitás fölé helyezik. A homoszexualitást fenntartással kezelik, két ok miatt, egyik a beavatás problematikája, a másik a nagy rítus megtartása. A beavatás során a tradicionális irányzatok ragaszkodnak ahhoz, hogy főpap a női jelöltet, főpapnő a férfi jelöltet avassa be. Ettől a sémától az Ezüstvér Boszorkányhagyomány covenben hajlandóak eltérni, mert úgy gondolják, hogy a szexuális feszültség megléte fontosabb a misztérium megértéséhez, mint az avatási szabály betartása. A Nagy Rítus kapcsán a problémát akkor látnak, ha két homoszexuális kerül a papi pár szerepbe.

*...hogy egy Coven előtt végezzük a nagy rítust, ott egy komoly felelősség van, hogy a tagok számára ezt úgy tudják megélni, hogy az Isten és az Istennő egyesül, az ő apjuk és anyjuk van jelen a körben.*⁷⁷

A főpapi pozícióban elvileg már képesek megszólítani mind a két nem erőit, azonban az alacsonyabb fokozatban álló gyakorlók nem valószínű, hogy képesek ezt átélni és azonosítani az isteni párt a homoszexuális papi párban. Ezért J. azt javasolja, hogy célszerű kifejezetten homoszexuális covent alapítaniuk, amelyben homoszexuális misztériumokat követnek, ha azonban ragaszkodnak egy nyitott coven létrehozásához, akkor ragaszkodniuk kell a hagyományos pap-papnő struktúrához. Ezen a szinten ugyanis már képesnek kell lenni homoszexuálisan is arra, hogy az ellenkező nemű partnerrel valódi szexuális feszültség jöjjön létre, mert ők az Isten pár reprezentánsai.

⁷⁵ Részlet P. interjújából.

⁷⁶ Részlet J. interjújából

⁷⁷ Részlet J. interjújából

A szexualitás a wiccában igen fontos szerepet tölt be. Ennek legfőbb oka, hogy misztérium, ez által isteni ajándéknak minősül, nem lesz elítélhető és szégyenletes. Jelentőssé válik a vallásgyakorlásban is, ahol funkcionális és szimbolikus szerepet is betölt. A szakrális szexualitás során a teremtetést és a polaritást jelenítik meg. A másságot elfogadják, amíg az nem nehezíti meg a misztériumok átélését, azonban itt is több alternatívát nyújtanak. A heteroszexualitás és a homoszexualitás fölé helyezik a biszexualitást, melyet nagy valószínűséggel mindenki elér a legfelső beavatásra, mert ez a személyes fejlődés velejárója. A szexualitással kapcsolatos tabuk jelenlétét a befogadó társadalomban teljes mértékben a kereszténységhez kötik a gyakorlók.⁷⁸ A társadalmi konvenciók elleni attitűd azáltal szakralizálódik, hogy ezeket a tabukat egy másik valláshoz kötik és a tabutörést a saját hagyományaikon belül határozzák meg.

⁷⁸ A mágia használatához hasonlóan, melyet véleményük szerint a boszorkányüldözés démonizáltak.

Összegzés

„Régóta tudjuk, hogy a világról alkotott első képzetrendszerek vallási eredetűek. Nincs olyan vallás, ami az isteniről való spekuláción túl ne volna egyszersmind kozmológia is.”(Durkheim 2003) Kutatásom középpontjában a wiccát jellemző vallási képzetrendszer alapjának értelmezése állt. Ez a rendszer a polaritás, mely alapján minden létezőnek két szélsőséges oldala, formája van, de ennek ellenére mégis egységet alkot, ezért minden, ami ellentétesnek mondható valójában azonos. Ez alapján a világ minden jelensége magában hordozza mindkét öserőt, az ellentétes oldalakat minden polaritás alapú rendszer egy gyűjtőfogalom alá rendezi, amely sok esetben archetípussá válik. A wiccánál ez a női és a férfi oldal.

A polaritás a vallás egészét áthatja, ezért feltételeztem, hogy minden szinten helyet kapnak a nemi szerepek, azonban előzetes ismereteim alapján a hipotézisem az volt, hogy a női archetípus dominánsabb és jobban kidolgozottabb. Kutatásom célja a wicca vallási rendszer alapja, a polaritás vizsgálata a nemi szerepek, a nőiség megerősödése és a gyakorlók ezekről való vélekedésének problémáján keresztül.

Dolgozatomban a vallási rendszert a kutatásom alapján az istenkép, az ünnepek, a vallásgyakorlás és a vallási státuszok felől vizsgáltam. A kutatás kiterjedt a vallásválasztás okaira, a szexualitás megítélésére és szakrális szerepére.

A wicca istenképében az Isten és az Istennő Egysége oly módon nyilvánul meg, hogy egy bizonyos jelenség két pólusát osztják fel közöttük, például Nap-Hold, centripetális-centrifugális erő. Vannak azonban olyan kategóriák, amelyet mind a ketten magukban hordoznak, mint a termékenység. A polaritás itt a kategórián belül érvényesül, az Istennő a női termékenységet, az Isten a megtermékenyítést jelképezi. Egy másik analógiával a teremtéshez szükséges erőt az Úr biztosítja, ezt önti formába az Úrnő. A Kettőség az Egyben rendszer tehát lehet két egymásnak feszülő ellentétes kategória megnyilvánulása, vagy egy erőn belüli két oldal reprezentánsai. A polaritást az istenkép szintjén tehát az attribútumok vizsgálatán keresztül érthetjük meg.

A wicca misztériumvallás, mivel bizonyos rítusokat csak a beavatottak ismerhetnek és érthetnek. Ezek a rítusok három nagy misztériumon alapulnak: újjászületés, szerelem, halál, melyek a wicca ünnepekör alapját jelentik. A wiccák a létezést egy ciklikus folyamatnak fogják fel, melyet az univerzum erői működtetnek, tehát a polaritás. A misztériumok történetei maguk is a férfi-női dualitásról mesélnek. A misztériumok az isteni pár közös történetében értelmeződnek, mely szerint az Istent megszüli az Istennő, majd nászt ül vele, megöregszik és meghal, majd újjászületik az istennő méhéből. Elmondható, hogy a misztériumok is tartalmazzák a polaritást. Ezek a misztériumok az alapjai a wicca ünnepekörnek. A szabbatok, melyek elsősorban vallási jellegű ünnepek a wicca természetközpontúságát és termékenységkultusz jellegét helyezik előtérbe. Ezeket

az ünnepeket tévesen férfias ünnepeknek gondoltam, szoláris jellegük miatt. Elemzésük során azonban kiderült, hogy az Istennő is jelen van a szabbatok értelmezésében. „Láthatatlanná” azért válik, mert állandó létezőként ábrázolják, míg az Isten a dinamikus változást testesíti meg, ami egy történetben több aktivitással, egy rituáléban több szereppel társul. Az esbatok alkalmával a mágiahasználat kerül előtérbe, melyhez megszólítják a Holdistennő energiáit, ezért lunáris ünnepek. Elő kutatásom során az esbatok számbeli többsége miatt az ünnepekben a női dominanciát láttam megnyilvánulni. A kutatás eredményei alapján a hipotézisem ezen elemei tévesek voltak, hiszen az esbatok jóval kisebb jelentőségűek, ezért számbeli fölényük, nem jelenti a női elem térnyerését. Mind két ünnepkör alkalmával invokálják az Urat és az Úrnőt is.

A wiccák többségének nemtől függetlenül fontos volt a vallásválasztás során az Istennő jelenléte. A női gyakorlók úgy fogalmazták meg, hogy igényük volt egy olyan vallásra, amely nem patriarchális vagy éppen nem nőgyűlölő, azonban elutasítják a matriarchális eredetet hangoztató istennő kultuszokat. A nők azonosulnak az Istennővel, a férfiak azonban nem azonosulnak az Istennel. A férfi gyakorlóknál az Istennő mint anya és mint szerető jelenik meg, ezáltal ez a két nőtípus szentesül.

A gyakorlók kiemelték, hogy az istennő nem önmagában vonzó jelenség, hanem mert dualításban jelenik meg. A két nem gyakorlóit nem egy másik nemű, uralkodó istentípusra, hanem egyenlőségre vágytak.

A nemek szerepe a vallásgyakorlásban is megjelenik. Először a mágia használat kapcsán, melyet a két nem eltérően él meg. A férfiak esetében a mágia az erő szimbóluma, míg a nőknél az intuitív képességek kiélésének lehetősége, ezeket a képességeket a férfi és a nő archetípusból eredeztetik. A mágiahasználat során fontos, az egyén azáltal fejlesztheti képességeit, hogyha sikerül az ellenkező nem attribútumát is megerősítenie önmagában. A wiccában a polaritás elve miatt fontos az, hogy minden létezőben, így az emberekben is megtalálható mind két őstípus, csak eltérő arányban. Erre vezetik vissza azt a gondolatot is, hogy a biszexualitás a hetero- és a homoszexualitás fölött áll. A csoportos vallásgyakorlás során a coveneket egy főpapi pár vezeti. A tradicionális irányzatok esetében a főpapnőnek jóval több joga van, mint a főpapnak. Ezt a szerelem misztériumával magyarázták, vagyis mivel a főpapnő az istennő megtestesülése, az iránta érzett szerelem miatt kap nagyobb teret a főpapnő.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a polaritás valóban megjelenik minden szinten. Az archetípusok ugyanazon elemei gyakran megjelennek a vallás különböző részeiben. Ilyen például az aktív vagy változékony attribútum, ami a férfihoz kötődik, még a passzivitás vagy állandóság női szerep. Ez az Istenképben a teremtő erők kapcsán manifesztálódik, amikor az Istennő a teret biztosítja, míg az Isten az erőt, ez valószínűleg a szexualitásból ered. Az ünnepek kapcsán az Istennő egy állandó létező, míg mellette az Isten folyamatos, dinamikus erőként él, szeret, meghal,

újjászületik. Ezek a megfelelések is bizonyítják, hogy a polaritás nem ad hoc mód feleltethető meg a vallás különböző szintjein, mivel ez egy olyan rendszer ahol ezek az elemek egymásra épülnek.

Az általam vizsgált wicca közösségekben az egyensúlyra való törekvés valós jelenség a vallás minden kutatott szintjén. A női archetípus a vallás első olvasatára könnyen tekinthető felsőbbrendűnek, azonban a kutatás eredményei ezt megcáfolták. A polaritás összetett rendszerében a női és a férfi oldal valóban egyenlő, de nem azonos, tulajdonságaik oly módon állnak egymással ellentétben, hogy kiegészülnek.

Jelen kutatás eredményei megfelelőek arra, hogy a nemi szerepek problémakörének vizsgálatát további kutatásokkal bővítsem, melynek célja felmérni a vallásban meghatározott nemi szerepek hatását a gyakorlók mindennapjaira.

Felhasznált irodalom

- Alexander Bernát: *Az egyéniség a filozófiában.*[Online] Hozzáférés: <http://www.c3.hu/~prophil/profi003/BERNAT2.html> [2011.november 10.]
- Antalfai Márta: *A női lélek útja* mondákban és mesékben. Budapest, 2006, Új Mandátum Kiadó.
- Badinter, Elisabeth: *A szerető anya*. Debrecen, 1999, Csokonai Kiadó.
- Belachta, Sean: *The Coven Leader's Handbook - 13 Lessons in Gardnerian and Alexandrian Wicca.*[Online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=Q1Kb_tBteJoC&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false [2011. november 10]
- Berger, Helen A.- Leach, Evan A. – Shaffer, Leigh S.: *Voices from the pagan census: a national survey of witches and neo-pagans in the United States.*[Online] Hozzáférés: <http://books.google.hu/books?id=L9mPdewmqR4C&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false> [2011. november 3.]
- Berger, Helen A.: *A community of witches: contemporary neo-paganism and witchcraft in the United States.*[Online] Hozzáférés: <http://books.google.hu/books?id=SJkdNouMaLoC&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false> [2011. november 3.]
- Bolen, Jean Shioda: *Bennünk élő istennők*. Debrecen, 1997, Studium Effektive.
- Bone, Gavin - Farrar, Janet: *Progressive Witchcraft: Spirituality, Mysteries, and Training in Modern Wicca.*[Online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=tZgRr26U_GsC&lpg=PA3&pg=PA3#v=onepage&q&f=false [2011. október 12]
- Buckland, Raymond: *A boszorkányság nagykönyve*. Budapest, 2004, Édesvíz Kiadó.
- Caballus: *A wicca szakrális év és az istenségek kapcsolata.*[Online] Hozzáférés: <http://berkano.wicca.hu/arnyak/pdf/arnyak4.7.pdf> [2011. október 16]
- Crowley, Vivianne: *The Old Religion in the Millenium*. London, 1996, Torsons.
- Daleth, Yliaster – Gwyddbwyll, Rhianon: *A tündérek hagyatéka*. Budapest, 1994, Édesvíz Kiadó.
- Davie, Grace: *A vallás szociológiája*. Pannonhalma, 2010, Bencés Kiadó.
- Davy, Barbara Jane: *Introduction to pagan studies.*[Online] Hozzáférés: <http://books.google.hu/books?id=C3HjVG3n38EC&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false> [2011. október 22]
- Durkheim, Emile: *A vallási élet elemi formái*. Budapest, 2002, L'Harmattan Kiadó.
- Eliade, Mircea: *Az eredet bűvöletében*. Budapest, 2002a, Cartaphilus Kiadó.
- Eliade, Mircea: *Okkultizmus, boszorkányság és kulturális divatok*. Budapest, 2002b, Osiris Kiadó.
- Eliade, Mircea: *Mítoszszok, álmok és misztériumok*. Budapest, 2006, Cartaphilus Kiadó.
- Farrar, Stewart: *What Witches Do: A Modern Coven Revealed*. New York, 1971, Coward McCann, Inc.
- Gardner, Gerald B.: *A boszorkányság eredete*, Miskolc, 2005, Hermit Könyvkiadó.
- Hell Judit: *Van-e feminista filozófia?* Budapest, 2006, Áron Kiadó.
- Jung, C. G.: *Mélységek ösvényein: Analitikus pszichológiai tanulmányok*. Budapest, 1993, Gondolat.
- Kássa László: *Az újpogány boszorkányság felemelkedése* in *A boszorkányság eredete*, Miskolc, 2005, Hermit Könyvkiadó.
- Kerényi Károly: *Görög mitológia*. Budapest, 1977, Gondolat.

- Kis-Halas Judit: *Újboszorkány-kultuszok a 20. században. A wiccától a cyberboszorkákig*. [Online] Hozzáférés: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/ujboszorkany_kultuszok_a_20_szazadban_a_wiccatol_a_cyberboszorkakig [2011.november 3.]
- Lévai Katalin: *A nő szerint a világ*. Budapest, 2000, Osiris.
- Magyar Néprajzi Lexikon*[Online]. Hozzáférés: <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/index.html> [2011. október 6.]
- Némedi Dénes: *Durkheim. Tudás és társadalom*. Budapest, 1996, Áron Kiadó.
- Ochshorn, Judith – Cole, Ellen: *Women's spirituality, women's lives*. [Online] Hozzáférés: <http://books.google.hu/books?id=bsjVxQmqYMkC&lpq=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false> [2011.november 3.]
- Otto, Rudolf: *A szent*. Budapest, 2001, Osiris.
- Pallas Nagy Lexikon*. [Online] Hozzáférés: <http://mek.niif.hu/00000/00060/html/index.html> [2011 október 20.]
- Sloan, Jesse Daniel: *The Gendered Altar: Wiccan concepts of gender and ritual objects*[Online]. Hozzáférés: http://anthropology.cos.ucf.edu/include/file/graduate/sloan_08spring_thesis.pdf [2011. október 20]
- Sythove, Morgana: *Beyond The Broomstick: Thoughts on the Philosophy of Wicca*. Leiden, 2008, Saga-Whyte Press.
- Szalai András: *Vallási relativizmus*[Online]. Hozzáférés: <http://www.apologia.hu/pdf/relativism.pdf> [2011. október 10.]
- Szántó János: *Vallásosság egy szekularizált társadalomban*. Budapest, 1998, Új Mandátum Könyvkiadó.
- Tirykian, Edward A.: *Keresztény, gnosztikus, pogány*[Online]. Hozzáférés: <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00007/13tiry.htm.pdf> [2011. november 6.]
- Weininger, Otto: *Nem és jellem*. Budapest, é. n. , Dick Manó.

Bibliográfia

- Butler, Judith: *Problémás nem : Feminizmus és az identitás felforgatása*. Budapest, ,Balassi.
- Chodorow, Nancy J.: *A feminizmus és a pszichoanalitikus elmélet*. Budapest, 2000, Új Mandátum Könyvkiadó.
- Constant, Alphonse Louis: *A mágia története*. Miskolc, 2005, Hermit kiadó.
- Cowan, Douglas E.: *Cyberhenge: modern Pagans on the Internet*. [Online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=weceO8_T8KIC&lpg=PP1&ots=qWyZoJFtql&dq=Douglas%20E.%20Cowan%20Cyberhenge&pg=PP1#v=onepage&q&f=false [2011. november 8]
- Cunningham, Scott: *Wicca*. Budapest, 2001, Édesvíz.
- De Beauvoir, Simone: *A második nem*. Budapest, 1969, Gondolat.
- Eller, Cyntia: *Living int the Lap of the Goddess: The Feminist Spirituality Movement in America*. Boston, 1995, Beacon.
- Farkas Attila Márton: *A gonosz démontól a Nemlétezőig* In: Pócs Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság : Vallásetnológiai fogalmak tudományközi megközelítésben* . Bp. : Balassi.
- Hamilton, B. Malcolm: *Vallás, ember, társadalom*. Budapest, 1998, AduPrint.
- Holland, Elieen: *Boszorkánypraktikák*. Budapest, 2006, Édesvíz Kiadó.
- Jones, Ieuan: *Modern Paganism in the United Kingdom* [Online] Hozzáférés: <http://www.asanas.org.uk/files/003Jones.pdf> [2011. október 6]
- Koszven, M. O.: *Matriarchátus*. Budapest, 1950, Hungária Kiadó.
- Leland, Charles: *Aradia, a boszorkányok evangéliuma*, Miskolc, 2005, Hermit Könyvkiadó.
- Leland, Charles: *A cigányok mágiája és jövődömondó módszere*, Miskolc, 2006, Hermit Könyvkiadó.
- Luhrmann, T.M.: *Persuasions of the witch's craft: ritual magic in contemporary England* [online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=mLrK_ZkcxxQC&lpg=PP1&dq=luhrmann&pg=PR4#v=onepage&q&f=false [2011. október. 3]
- Máté-Tóth András: *A misztika szociológiája. Ernst Troeltsch harmadik típusa*. [online] Hozzáférés: http://docs.google.com/View?docid=dg5kkrrfd_3hp244n&revision=_published [2011. február 24]
- Mead, Margaret: *Férfi és nő. A két nem viszonya a változó világban*
- Mitchell, Karen: *Gender in Wicca: Moving Beyond Traditional Ideas* [Online] Hozzáférés: http://www.suite101.com/article.cfm/wicca_witchcraft/113319 [2011. október. 3]
- Norris, Pamela: *Éva története*. Budapest, 2001, Holnap Kiadó.
- Reis, Elisabeth: *Spellbound Women and Witchcraft in America*. [Online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=xvcaMhP93pAC&printsec=frontcover&source=gbs_v2_summary_r&cad=0#v=onepage&q=&f=false [2011. november 2.]
- Ruether, Rosemary: *Ökofeminizmus. A nők elnyomásának és a természet leigázásának szimbolikus és társadalmi összefüggései*. - In: Bíró Judit (szerk.), *Deviációk*, Budapest, 1988, Új Mandátum Könyvkiadó.
- Seligmann, Kurt: *Mágia és okkultizmus az európai gondolkodásban*. Budapest, 1987, Gondolat.
- Sharma, Arvind: *Today's woman in world religions*. [Online] Hozzáférés: http://books.google.hu/books?id=sZyu75gW_NYC&lpg=PP1&pg=PP1#v=onepage&q&f=false [2011. október 6]
- Szilárdi, Réka: *Posztmodern identitáskultúra: A magyarországi neopogány közösségek*. [Online]. Hozzáférés: http://www.deol.hu/disputa/2007/Disputa_07-05.pdf [2011, Október 3.]

Tomka Miklós: *A vallásszociológia új útjai*[Online] Hozzáférés:
<http://www.c3.hu/scripta/replika/2122/tomka.htm> [2011. február 3.]

Utrió, Kaari: *Éva lányai. Az európai nő története*. Budapest, 1989, Corvina.

Wolff, Janet: *Feminine sentences: Essays on Woman and Culture*. California, ,University of California.

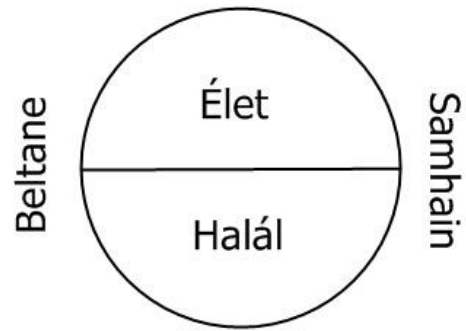
Függelék

1. Táblázat

Attribútum	Úrnő	Úr
Égitest	Hold és Föld	Nap
Természettel való kapcsolat	A termőföldek termékenységéért felel.	Az állatok sokasodásáért felel.
Emberi tevékenység.	Mezőgazdaság.	Vadászat
Termékenység	Teret ad a teremtésnek, formát ad.	Formátlan erő
Halál	Alvilág Úrnője, Élet és Halál Istennője, Újjászületés Istennője	Halál és Feltámadás Istene Az Élet Ura
Ciklikusság	Hold ciklus szerint, de nem hal meg.	Nap ciklus szerint, megszületik, él, meghal, újjászületik
Változékonyság	Állandó.	Dinamikus létező, újjászületik
Tudás	Érzelmek és intellektus váltják egymást, majd egy letisztult bölcsességben összegződik.	Erős intellektus, logikai rendszer.

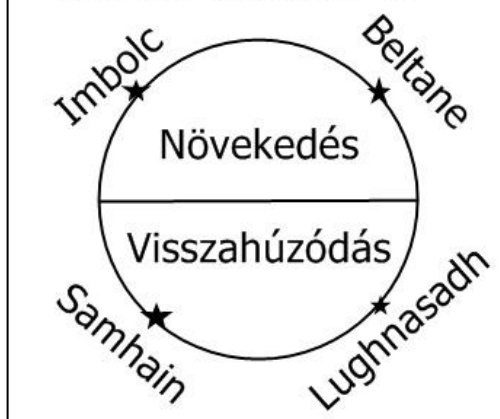
A Wicca ünnepkör kelta eredetű ünnepei I.

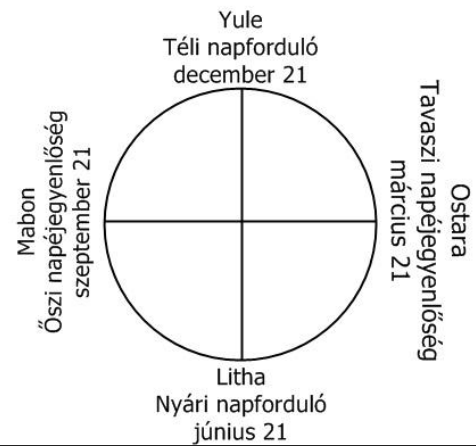
1. ábra – A szakrális év köre

2. ábra –kelta eredetű ünnepek I.

A Wicca ünnepkör kelta eredetű ünnepei II.

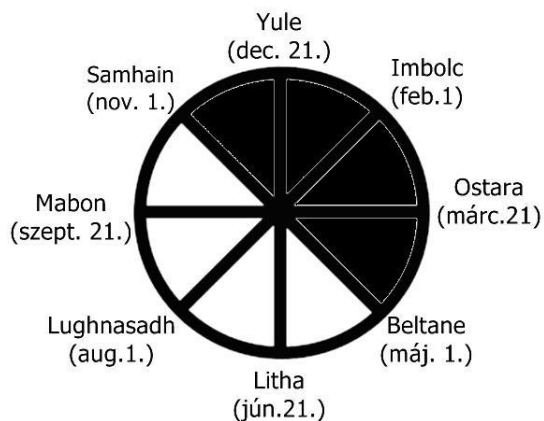
A Wicca ünnepkör - kis szabbatok

3. ábra - kelta eredetű ünnepek II.

4. ábra- kis szabbatok

Wicca ünnepkör felosztása az Istenek alapján

5. ábra –felosztás az Istenek alapján

6. melléklet: Charge of the Goddess

„Ha már nem leszek ezen a világon,
És szükségetek lesz valamire,
Egy hónapban egyszer, mikor a hold megtelt,
Gyűljetek össze egy elhagyatott helyen
Vagy egy erdő mélyén,
És imádjátok királynőtök, Anyám, a nagy Diana hatalmas szellemét,
Ki kívánná a Mesterség egészét tudni,
De nem nyerte el legmélyebb titkait,
Anyám megtanítja majd neki
Mindazt, amit nem tudott,
És mind megszabadultok a rabszolgaságtól,
És szabadok lesztek cselekedeteitekben;
És a teljes szabadság jeleként,
Rítusaitok alatt legyetek meztelenek,
Mert lássátok, a boldogság és szerelem minden cselekedete az én rituálém.”
Charge of the Goddess
(Az Istennő gondviselése)
Fordította: Sadies La Mort

7. sz. melléklet: Interjúalanyok listája

- C., 37 éves wicca főpap, jelenleg főpapi feladatokat lát el egy covenben
- J., wicca főpap, egy alexandrianus alapokon nyugvó tradíció, az Ezüstvér Boszorkányhagyomány vezető főpapja
- L., jelenleg magányos gyakorló, wicca főpapnő volt 10 évig
- M., 25 év körüli nő, nem gyakorlója a vallásnak, de igen jól ismeri azt, érdeklődő.
- N. 22 éves nő, magányos gyakorló
- O. 24 éves wicca főpap
- P. 32 éves wicca papnő, főpapnő hiánya miatt ő látja el a főpapnői feladatokat a Borostyánvér Covenben
- S., a magyar Kelta-Wicca Hagymányörző Egyesület alapító tagja, wicca főpap
- T. 27 éves magányos gyakorló, jelenleg nem tagja egy covennek sem, de pár éve még főpapi feladatokat látott el